

Vergaderjaar 2013–2014

33 750 J

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Deltafonds voor het jaar 2014

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

Inhoudsopgave

	Blz.
A. ARTIKELGEWIJZE TOELICHTING BIJ DE WETSARTIKEL- LEN	2
Wetsartikel 1	2
B. BEGROTINGSTOELICHTING	3
1. Leeswijzer	3
2. Agenda deltaprogramma	5
3. De productartikelen	8
4. Bijlagen	43
a. Verdiepingsbijlage	43
b. Paragraaf 4a uit de Waterwet (Het Deltafonds)	56
c. Overzicht Hoogwaterbeschermingsprogramma	58
d. Overzicht Budgetten Deltafonds 2014–2028	61
e. Beheer en Onderhoud inclusief Verkeers- en waterma- nagement Hoofdwegen, Hoofdvaarwegen en Hoofdwa- tersysteem	62
f. Lijst met afkortingen	70

A. ARTIKELGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET BEGROTINGSWETS- VOORSTEL

Wetsartikel 1

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk jaar afzonderlijk bij de wet vastgesteld. Het wetsvoorstel strekt ertoe om de onderhavige begrotingsstaat voor het aangegeven jaar vast te stellen.

Alle voor dit jaar vastgestelde begrotingswetten tezamen vormen de Rijksbegroting voor dat jaar. Een toelichting bij de Rijksbegroting als geheel is opgenomen in de Miljoenennota.

Met de vaststelling van dit wetsartikel worden de uitgaven, verplichtingen en ontvangsten vastgesteld. De in de begrotingsstaat opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

De Minister van Infrastructuur en Milieu,
M. H. Schultz van Haegen

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1. LEESWIJZER

Het ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM) stelt een beleidsbegroting op, hoofdstuk XII van de rijksbegroting (begroting hoofdstuk XII) en een begroting van het Infrastructuurfonds en het Deltafonds.

Voor u ligt de Deltafonds begroting.

In de Waterwet is opgenomen dat een Deltafonds wordt ingesteld met als doel de bekostiging van maatregelen, voorzieningen en onderzoeken op het gebied van waterveiligheid en zoetwatervoorziening. De uitgaven die ten laste van het Deltafonds mogen worden gebracht zijn opgenomen in artikel 7.22a t/m 7.22d van de Deltawet (zie bijlage 4b).

Maatregelen op het gebied van waterkwaliteit die niet verbonden zijn met waterveiligheid en zoetwatervoorziening, zijn niet in het Deltafonds opgenomen als gevolg van een aangenomen amendement (Kamerstukken II, 2010/2011, 32 304, nr. 29) maar worden verantwoord op de begroting van hoofdstuk XII, artikel 12 Waterkwaliteit.

De begroting van het Deltafonds is gerelateerd aan artikel 11 Waterkwaliteit op de begroting van hoofdstuk XII. De doelstelling van dit beleidsartikel is het op orde krijgen en houden van een duurzaam watersysteem tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten, waardoor Nederland droge voeten heeft en over voldoende zoetwater beschikt.

Waar het Deltafonds met name gericht is op de uitvoering in de komende 15 jaar – het fonds kent dezelfde looptijd als het Infrastructuurfonds – wil het kabinet via het Deltaprogramma ervoor zorgen dat zowel over de korte als de lange termijn (2050 en verder) voorbereidingen worden getroffen om ons land nu en in de (verre) toekomst adequaat te beschermen tegen hoog water en van voldoende zoet water te blijven voorzien.

Een nadere toelichting op het lopende programma, zoals beschreven in onderstaande productartikelen, is opgenomen in het MIRT-projectenboek, dat jaarlijks als bijstuk bij de begroting van het Infrastructuurfonds en Deltafonds wordt verzonden. Voor opname in het MIRT-projectenboek is gekozen, omdat het MIRT projectenboek tevens een integraal overzicht van de ruimtelijke opgaven, programma's en projecten van nationaal belang biedt. Integraal omdat het gaat over opgaven en projecten op de gebieden van ruimtelijke ordening, wonen, werken, mobiliteit, bedrijvigheid, natuur, landschap en water.

De rapportage van het Deltaprogramma is het jaarlijkse bijstuk bij de Deltafondsbegroting. Het biedt een overzicht van alle maatregelen, voorzieningen, onderzoeken en ambities op het gebied van waterveiligheid en zoetwatervoorziening en daarmee van alle projecten die geheel of gedeeltelijk uit het Deltafonds worden gefinancierd. Ook gaat het Deltaprogramma in op de middellange en lange termijn strategieën op het gebied van waterveiligheid en zoetwatervoorziening en komen hierin de lopende uitvoeringsprogramma's aan bod. In de periode tot en met 2014 wordt in het Deltaprogramma in jaarlijkse stappen gewerkt aan de voorbereiding van hoofdkeuzes op het gebied van waterveiligheid en zoetwatervoorziening (de deltabeslissingen) en de maatregelen die daar uit voortvloeien.

Het verkeersmanagement en beheer en onderhoud van de hoofdwatersystemen (artikel 3 van het Deltafonds) wordt door Rijkswaterstaat (RWS) uitgevoerd op basis van met de beleidsdiensten gemaakte prestatieafspraken. De lopende prestatieafspraken met RWS hebben betrekking op de periode 2013–2016.

Groeiparaagraaf: wat is nieuw in deze begroting

Overprogrammering

Het instrument overprogrammering is door het kabinet ingezet om te zorgen dat de budgetten voor aanleg van infrastructuur ook daadwerkelijk tot besteding komen in de jaren waarin deze beschikbaar zijn gesteld. Op het Deltafonds fluctueert de programmering in de periode t/m 2018 en is per jaar afwisselend sprake van een situatie van over- en onderprogrammering. Over de gehele periode t/m 2018 genomen is per saldo echter geen sprake van overprogrammering. Voor de verdere toelichting voor opzet en werking van het instrument op de fondsen wordt naar de leeswijzer van het Infrastructuurfonds verwezen.

Kolom «vorig»

In de tabellen projectoverzichten bij de verschillende artikelen is de kolom «vorig» opgenomen. In deze kolom is de laatste stand van de projectbudgetten opgenomen, i.c. de stand na de voorjaarsnota 2013.

2. AGENDA DELTAFONDS

Deltaprogramma

Het Deltaprogramma heeft als doel ons land nu en in de toekomst te beschermen tegen hoog water en de zoetwatervoorziening op orde te houden. Het financieel fundament onder het Deltaprogramma is het Deltafonds.

Werken aan waterveiligheid en zoetwatervoorziening vraagt continu inspanningen en investeringen. Het aantal mensen en de waarde van het te beschermen goed veranderen, onder invloed van economische en demografische ontwikkelingen. Ook water en bodem veranderen in de loop van de tijd: de zeespiegel stijgt en de bodem daalt. Daarbij verandert het klimaat, waardoor het warmer wordt en rivierafvoeren en regenval grotere extremen zullen vertonen. Het Deltaprogramma is het nationale programma waarin Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen samenwerken om Nederland veilig en aantrekkelijk te houden.

In het Deltafonds worden projecten verantwoord die bijdragen aan waterveiligheid en zoetwatervoorziening. Het doel van het waterveiligheidsbeleid is te komen tot een duurzame beheersing van overstromingsrisico's op een maatschappelijk aanvaardbaar niveau. Ingezet wordt op meerlaagsveiligheid, opgebouwd uit 3 lagen:

- Preventie, beperking van de kans op overstroming, als primaire pijler van het beleid;
- Ingrepen in de ruimtelijke inrichting om de gevolgen van overstroming te beperken;
- Beperking van de gevolgen bij een overstroming door met name te zorgen dat de rampenbeheersing op orde is.

Voor een duurzame en economisch doelmatige zoetwatervoorziening wordt onder andere ingezet op het benutten van kansen voor de economie. Voor het oplossen van huidige knelpunten worden kosteneffectieve maatregelen getroffen die het systeem meer flexibel maken en daardoor minder kwetsbaar voor extremen. Ook wordt ingezet op vergroting van de zelfvoorzienendheid van gebruikers en regionale waterbeheerders.

De lijn die in het Nationaal Waterplan is uitgezet, is de huidige veiligheid op orde krijgen en voorbereiden op de toekomst. Dit gebeurt via de uitvoeringsprogramma's die onderdeel zijn van het Deltaprogramma, met behoud van eigen sturing, organisatie en financiering. Dit zijn de grote projecten: tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP-2, waaronder Zwakke Schakels Kust), Ruimte voor de Rivier, Maaswerken alsmede het n(ieuw)HWBP en de deelprogramma's waarin de deltabeslissingen worden voorbereid. Een nadere toelichting op deze programma's is te vinden in het MIRT-projectenboek 2014 alsmede het Deltaprogramma 2014, waarin wordt ingegaan op het voorbereiden van maatregelen en voorzieningen op het gebied van waterveiligheid en zoetwatervoorziening.

A. Mijlpalen en resultaten 2014

Aanleg

In 2014 wordt voortvarend gewerkt aan het verbeteren van de waterveiligheid, onder andere aan de grote projecten HWBP-2, Ruimte voor de Rivier en Maaswerken. Voor het HWBP-2 is de verwachting dat meerdere

projecten (waaronder de Zwakke Schakels Noord-Holland) in realisatie gaan. Het programma Maaswerken omvat 55 maatregelen die op waterveiligheid zijn gericht. De maatregelen in de Zandmaas zijn in 2015 gereed, die in de Grensmaas in 2017. Daarnaast wordt aan kaden gewerkt om in alle dijkkringen langs de Maas het wettelijke beschermingsniveau 1/250^e te bereiken. Dit zal in 2020 gereed zijn.

Ook het programma Ruimte voor de Rivier blijft in 2014 volop in uitvoering. Verwachting is dat de uiterwaardvergravingen Huissensche Waarden en Vianen en drie dijkverbeteringen langs de Nederrijn en Lek daadwerkelijk in uitvoering gaan. Voor een nadere toelichting over de stand van zaken voor het lopende programma wordt verwezen naar de toelichting op de productartikelen, de voortgangsrapportages aan de Tweede Kamer en naar het MIRT Projectenboek 2014.

Ook voor het project Grevelingen–Volkerak–Zoommeer wordt in 2014 een mijlpaal behaald. Voor de structurering van de besluitvorming over de samenhangende ontwikkeling van Grevelingen en Volkerak–Zoommeer wordt, in samenwerking met EZ, de Stuurgroep Zuidwestelijke Delta en de relevante stakeholders, een rijksstructuurvisie opgesteld. Daarbij wordt de wenselijkheid en haalbaarheid bezien van waterberging op de Grevelingen, van het terug brengen van beperkt getij op de Grevelingen en het weer zout maken van het Volkerak–Zoommeer. Besluitvorming hierover is voorzien eind 2014 in samenhang met de deltabeslissingen.

Naar verwachting zal in voorjaar 2014 de uitvoeringsovereenkomst zoetwatermaatregelen Kierbesluit met betrokken partijen worden ondertekend. Dit is een nieuwe start voor uitvoering van het Kierbesluit. Een realistische uitvoering van zoetwatermaatregelen strekt zich uit tot medio 2018. Dan kunnen de Haringvlietsluizen daadwerkelijk op een Kier worden gezet.

Beheer en onderhoud

In 2012 zijn voor het Beheer en Onderhoud voor de periode 2013 en volgende jaren prestatieafspraken gemaakt voor het watermanagement, beheer en onderhoud waterveiligheid, waaronder kustlijnhandhaving met zandsuppleties, stormvloedkeringen en rijkswaterkeringen zoals dijken, dammen en duinen. Deze prestatieafspraken zijn nader toegelicht in artikel 3 Beheer, Onderhoud en Vervanging van deze Deltafonds-begroting. Hiervoor zijn nieuwe indicatoren opgesteld die beter aansluiten bij de doelstelling van het op orde krijgen en houden van een duurzaam watersysteem tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten, waardoor Nederland droge voeten houdt.

Begroting op hoofdlijnen

	Art	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerp-begroting 2013		972.560	1.204.392	1.257.856	1.367.408	1.120.214	989.637
Mutaties 1e suppletoire wet 2013		67.011	26.788	25.213	20.559	17.132	17.695
Stand Voorjaarsnota 2013		1.039.571	1.231.180	1.283.069	1.387.967	1.137.346	1.007.332
I Belangrijkste mutaties Deltafonds		26.250	- 342	21.504	- 30.493	- 20.476	- 36.060
1. Kasschuif KRW	6				- 33.000	- 29.275	- 26.852
2. Desalderingen	1	7.078		22.400	630		
3. Bijdrage waterschappen	1		- 374	- 958	- 3.949	- 4.064	- 12.951
4. Bijdrage waterschappen index	1				3.429	3.429	3.429
5. Haringvliet de Kier	2	27.575	2	35	2.361	11.260	133
6. Bijdrage provinciefonds	1	- 8.250					
Diversen		- 153	30	27	36	- 1.826	181
Stand ontwerp-begroting 2014		1.065.821	1.230.838	1.304.573	1.357.474	1.116.870	971.272

Een volledig overzicht van de mutaties is terug te vinden in de bijlagen.

Ad 1. Vanuit de lenM-begroting (Infrastructuurfonds, artikel 18) is € 100 mln vrijgemaakt voor de Kaderrichtlijn Water-opgave op hoofdstuk XII voor de periode 2016–2018. Via het Deltafonds wordt het kasritmeverschil tussen de financieringsbehoefte van de Kaderrichtlijn Water en de financieringsmogelijkheid vanuit het Infrastructuurfonds gefaciliteerd. Per saldo is deze kasschuif op het Deltafonds budgetneutraal. (zie ook Hoofdstuk XII, 4.4 verdiepingshoofdstuk, tabel met specifieke nieuwe mutaties artikel 12)

Ad 2. Deze verhoging ad € 30,1 mln betreft een bijdrage ad € 22,4 mln in 2015 van de provincie Overijssel aan het project Ruimte voor de Rivier en hogere ontvangsten ten gunste van de projecten NURG, Zandmotor en steenbekledingen.

Ad 3. Waterschappen ontvangen voor projecten uit het HWBP-2 100 procent subsidie en voor de nHWBP-projecten volgens de uitgangspunten van het wetsvoorstel 90 procent subsidie. De overige 10 procent betalen ze zelf voor hun eigen project. De heffing voor het nHWBP-gedeelte bestaat daardoor uit een solidariteitsdeel dat wordt verevend via het Deltafonds en het projectgebonden aandeel van 10 procent. Dit is de verwerking van de aangepaste subsidiesystematiek in de ontvangsten en uitgavenreeksen voor het nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma.

Ad 4. Deze mutatie betreft de verhoging van de bijdrage van de Waterschappen aan het hoogwaterbeschermingsprogramma naar aanleiding van de indexering 2012.

Ad 5. De middelen uit hoofdstuk XII met betrekking tot het project Haringvliet de Kier (waterkwaliteit, incl. KRW) worden overgeboekt naar het Deltafonds, zodat uitvoering van dit integrale project, waarvan het zwaartepunt bij zoetwater ligt, uit één bron kan plaatsvinden.

Ad 6. Deze mutatie betreft de overboeking van de bijdrage van lenM aan de provincie Limburg voor de proceskosten van respectievelijk de verkenningsfase en planuitwerkingsfase van de gebiedsontwikkeling Ooijen–Wanssum.

3. DE PRODUCTARTIKELEN

Artikel 1 Investeren in waterveiligheid

Omschrijving van de samenhang in het beleid

Om te voldoen aan de wettelijke normen van de primaire waterkeringen in beheer bij de waterschappen en het Rijk en een bijdrage te leveren aan het beheer van de rijkswateren.

Het artikel waterveiligheid is gerelateerd aan beleidsartikel 11 (Waterkwantiteit) op de begroting van hoofdstuk XII.

Budgettaire gevolgen van de uitvoering van art. 1 Investeren in waterveiligheid (in € 1.000)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verplichtingen	0	1.304.951	1.202.246	1.035.193	235.227	282.267	247.056
Uitgaven	0	575.526	827.890	869.228	886.544	720.974	597.241
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>			<i>95%</i>				
<i>1.01 Grote projecten waterveiligheid</i>	<i>0</i>	<i>367.978</i>	<i>673.058</i>	<i>762.726</i>	<i>749.351</i>	<i>530.078</i>	<i>332.884</i>
1.01.01 Programma HWBP-2 Waterschapsprojecten		172.696	245.165	320.963	414.201	215.257	198.187
1.01.02 Programma HWBP-2 Rijksprojecten		13.493	15.342	10.406	37.551	77.843	62.528
1.01.03 Ruimte voor de rivier		159.484	377.908	390.653	256.958	212.761	48.221
1.01.04 Maaswerken		22.305	34.643	40.704	40.641	24.217	23.948
<i>1.02 Overige aanlegprojecten Waterveiligheid</i>	<i>0</i>	<i>197.281</i>	<i>147.835</i>	<i>104.389</i>	<i>135.688</i>	<i>190.546</i>	<i>263.407</i>
1.02.01 Verkenningen en planuitwerkingsprogramma		54.506	31.560	27.779	98.413	187.245	263.096
1.02.02 Realisatieprogramma		142.775	116.275	76.610	37.275	3.301	311
<i>1.03 Studiekosten</i>	<i>0</i>	<i>10.267</i>	<i>6.997</i>	<i>2.113</i>	<i>1.505</i>	<i>350</i>	<i>950</i>
1.03.01 Studie en onderzoekskosten		10.167	6.997	2.113	1.505	350	950
1.03.02 Overige studiekosten		100					
<i>1.04 GIV/PPS</i>							
Van totale uitgaven							
– Bijdrage aan agentschap RWS		7.248	7.100	4.550	1.100		
– Restant		568.278	820.790	864.678	885.444	720.974	597.241
Ontvangsten	0	96.299	141.865	220.003	181.110	180.365	171.478
<i>1.09 Ontvangsten investeren in waterveiligheid</i>		<i>96.299</i>	<i>141.865</i>	<i>220.003</i>	<i>181.110</i>	<i>180.365</i>	<i>171.478</i>
1.09.01 Ontvangsten waterschappen HWBP-2		79.450	124.450	171.000	151.489	158.028	114.293
1.09.02 Overige ontvangsten HWBP-2							
1.09.03 Ontvangsten waterschappen nHWBP		1.550	6.176	9.042	28.991	22.337	57.185
1.09.04 Overige ontvangsten nHWBP							
1.09.05 Overige aanleg ontvangsten		15.299	11.239	39.961	630		

Budgetflexibiliteit

Met uitzondering van de nog niet in uitvoering genomen aanlegprojecten worden de budgetten in 2014 als juridisch verplicht beschouwd op de peildatum 1 januari 2014. Voor de mate van verplichting van het verkenningen en planuitwerkingsprogramma tot en met 2028 wordt verwezen naar het betreffende projectoverzicht.

Onderstaand zijn de beschikbare budgetten na de begrotingsperiode tot en met 2028 per jaar gepresenteerd op artikelonderdeelniveau. De mutaties zijn in de verdiepingsbijlage bij de begroting op hetzelfde detailniveau tot en met 2028 toegelicht.

Bedragen x € 1.000		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1 Investeren in waterveiligheid	uitgaven	827.890	869.228	886.544	720.974	597.241	462.691	486.136
1.01 Grote projecten waterveiligheid		673.058	762.726	749.351	530.078	332.884	166.110	283.460
1.02 Overige aanlegprojecten Waterveiligheid		147.835	104.389	135.688	190.546	263.407	294.335	201.428
1.03 Studiekosten		6.997	2.113	1.505	350	950	2.246	1.248
1.09 Ontvangsten investeren in waterveiligheid	Ontvangsten	141.865	220.003	181.110	180.365	171.478	171.171	169.389
Bijdragen van hfdst XII (art 26)		686.025	649.225	705.434	540.609	425.763	291.520	316.747

Bedragen x € 1.000		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1 Investeren in waterveiligheid	uitgaven	827.890	869.228	886.544	720.974	597.241	462.691	486.136
1.01 Grote projecten waterveiligheid		673.058	762.726	749.351	530.078	332.884	166.110	283.460
1.02 Overige aanlegprojecten Waterveiligheid		147.835	104.389	135.688	190.546	263.407	294.335	201.428
1.03 Studiekosten		6.997	2.113	1.505	350	950	2.246	1.248
1.09 Ontvangsten investeren in waterveiligheid	Ontvangsten	141.865	220.003	181.110	180.365	171.478	171.171	169.389
Bijdragen van hfdst XII (art 26)		686.025	649.225	705.434	540.609	425.763	291.520	316.747

1.01 Grote projecten waterveiligheid

Motivering

Deze projecten, die door de Tweede Kamer de status van groot project zijn toegekend, dragen bij aan de waterveiligheid in Nederland.

Producten

Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP-2)

Onder het HWBP-2 vallen de verbetermaatregelen die zijn voortgekomen uit de periodieke toetsing volgens de Waterwet. Uit de resultaten van de eerste (2001) en tweede (2006) toetsing op veiligheid van de primaire waterkeringen bleek dat een deel van deze keringen niet voldeed aan de wettelijke norm (Kamerstukken II, 2007/2008, 27 625 en 18 106, nr. 103). Verder bleek uit een toets in 2003 door RWS en de keringbeheerders dat de zeeweringen langs de Noordzeekust op een aantal locaties op een termijn van twintig jaar niet meer aan de geldende veiligheidsnorm zouden voldoen. Deze locaties zijn aangemerkt als Zwakke Schakels. Op negen van deze locaties ligt tevens een opgave tot verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, de zogenaamde prioritair zwakke schakels kust. Vanuit het HWBP-2 worden subsidies verstrekt aan de waterschappen voor de uitvoering van de vereiste verbetermaatregelen en worden de maatregelen aan de rijkskeringen betaald.

Met het afsluiten van het Bestuursakkoord Water (2011) dragen de waterschappen bij aan de financiering van het HWBP-2. In bijlage 4c is een nadere toelichting op de financieringsafspraken ten aanzien van het hoogwaterbeschermingsprogramma opgenomen.

De procedureregeling grote projecten is op 22 maart 2011 op het HWBP-2 van toepassing verklaard. Op basis van de uitgangspuntennotitie van de Tweede Kamer is een basisrapportage opgesteld (Kamerstukken II, 2011/2012, 27 625, nr. 237). Het HWBP-2 bestaat uit 89 versterkingsprojecten, inclusief de Zwakke Schakels.

Conform de Regeling Grote Projecten ontvangt de Tweede Kamer ieder half jaar een voortgangsrapportage: vóór 1 april 2014 (Voortgangsrapportage 5) en vóór 1 oktober 2014 (Voortgangsrapportage 6).

Het HWBP-2 is onderdeel van het Deltaprogramma met behoud van eigen besturing, organisatie en financiering.

Meetbare gegevens

2^e Hoogwaterbeschermingsprogramma

Het HWBP-2 bestaat uit 89 projecten. Eind 2012 voldeden 58 projecten aan de norm. In de basisrapportage is aangegeven dat de overgrote meerderheid van de projecten in 2017 is afgerond en dat enkele projecten een geprognosticeerde einddatum van na 2017 laten zien. Dit beeld is in de 3^e voortgangsrapportage (peildatum 31 december 2012) niet gewijzigd.

Projectoverzicht tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma; realisatie												
Projectomschrijving	Totaal			Budget in € mln							Oplevering	
	huidig	vorig	t/m 2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	later	huidig	vorig
Project HWBP-2											2020	2020
Projecten Nationaal												
HWBP-2 Rijksprojecten	204	193	4	5	11	6	34	74	59	11		
HWBP-2 Waterschapsprojecten	2.970	2.965	717	128	286	338	352	260	161	728		
Overige projectkosten	44	44	10	6	6	6	6	5	4	1		
Programma	3.218	3.202	731	139	303	350	392	339	224	740		
Begroting (DF 1.01.01/02)				186	261	331	452	293	261	703		
Overprogrammering (-)	0			47	- 42	- 19	60	- 46	37	- 37		

Producten

Ruimte voor de Rivier

Met de Planologische Kernbeslissing Ruimte voor de Rivier (PKB) wil het kabinet twee doelstellingen bereiken:

1. Het op het vereiste niveau brengen van de bescherming van het rivierengebied tegen overstromingen. Dit houdt in dat de veiligheid langs de Rijntakken en het benedenstroomse deel van de bedijkte Maas (vanaf Hedikhuizen) uiterlijk in 2015 in overeenstemming wordt gebracht met de wettelijke vereiste norm.
2. Een bijdrage leveren aan het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit van het rivierengebied, wat het rivierengebied economisch, ecologisch en landschappelijk versterkt.

Het programma Ruimte voor de Rivier is op 15 mei 2001 door de Tweede Kamer aangewezen als «Groot Project». De PKB Ruimte voor de Rivier is in 2006 door de beide Kamers vastgesteld. De basis van de PKB zijn de waterveiligheidsnormen die voorschrijven dat het Nederlandse rivierensysteem een piek in de waterafvoer, die statistisch eens per 1250 jaar kan voorkomen, veilig kan verwerken. Dit is de maatgevende afvoer. Deze norm is in 2001 voor de Rijn vastgesteld op 16.000 m³/s bij Lobith. De Maas benedenstrooms van Hedikhuizen moet uiterlijk in 2015 een maatgevende afvoer van 3.800 m³/s bij Borgharen veilig kunnen

verwerken. Voor de IJssel wordt de maatgevende afvoer verhoogd met een gezamenlijke toestroom van 250 m³/s vanuit de zijrivieren.

De PKB bevat een besluit over het uiterlijk eind 2015 uit te voeren basispakket van 39 maatregelen en de plaats waar deze getroffen worden. Het PKB geeft bovendien een doorkijk naar de lange termijnopgave voor waterveiligheid. Om flexibiliteit in te bouwen is gekozen voor een programmatische aanpak.

Conform de Regeling Grote Projecten ontvangt de Tweede Kamer ieder half jaar een voortgangsrapportage: vóór 1 april 2014 Voortgangsrapportage 23 en vóór 1 oktober 2014 Voortgangsrapportage 24.

De stand van zaken per 31 december 2014 is naar verwachting:

- 5 van de 39 maatregelen zijn geschrapt. Voor het bereiken van de waterveiligheidsdoelstelling bleken ze niet nodig;
- Voor 100 procent van het realisatiebudget is de projectbeslissing genomen. Alle maatregelen zijn in uitvoering dan wel uitgevoerd.

De verwachting is dat de waterveiligheid van het programma Ruimte voor de Rivier eind 2015 wordt gehaald, met uitzondering van zeven projecten waarover de Kamer al is geïnformeerd met Kamerstukken II, 2012/2013, 30 080, nr. 64. Dit betreft de bypass Kampen in combinatie met de zomerbedverdieping Beneden-IJssel, de hoogwatergeul Veessen-Wapenveld, de twee dijkverleggingen Cortenoever en Voorsterklei, de dijkverbetering Nederrijn/ Betuwer/ Tieler- en Culemborgerwaard en de twee dijkverbeteringen bij de Lek (Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden en Betuwe/ Tieler- en Culemborgerwaard). Ten opzichte van de begroting 2013 is de dijkverlegging Lent versneld waardoor deze maatregel in 2015 de veiligheidsdoelstelling realiseert.

Ruimte voor de Rivier is onderdeel van het Deltaprogramma met behoud van eigen besturing, organisatie en financiering.

Projectoverzicht Ruimte voor de rivier; realisatie												
Projectomschrijving	Totaal			Budget in € mln							Oplevering	
	huidig	vorig	t/m 2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	later	huidig	vorig
Project RvdR Projecten Nationaal Projectbudget Ruimte voor de rivier	2.306	2.209	860	204	399	385	242	213	3		2015	2015
Programma Realisatie	2.306	2.209	860	204	399	385	242	213	3	0		
Begroting (DF 1.01.03)				159	378	391	257	213	48			
Overprogram- mering (-)	0			- 45	- 21	6	15	0	45	0		

Maaswerken

Op dit onderdeel worden de uitgaven van de deelprogramma's Zandmaas en Grensmaas van het programma Maaswerken verantwoord.

Maaswerken is voortgekomen uit het Deltaplan Grote Rivieren dat na de twee hoogwaters in de Rijn en de Maas in december 1993 en januari 1995 tot stand kwam. Belangrijkste doelstelling van de deelprogramma's Zandmaas en Grensmaas is het verbeteren van de bescherming van inwoners van Limburg en Noord-Brabant tegen hoogwater van de Maas.

Sinds 2003 valt Maaswerken (deelprogramma's Grensmaas en Zandmaas) als zelfstandig groot project onder de procedureregeling uitvoering grote projecten en ontvangt de Tweede Kamer ieder halfjaar een voortgangsrapportage (voor 1 april 2014 voortgangsrapportage 25 en voor 1 oktober 2014 voortgangsrapportage 26).

Voor de Zandmaas (oplevering 2015) ligt de focus in 2014 op continuering van de zomerbedverdieping en peilopzet in stuwpand Sambeek, de aanleg van de hoogwatergeulen in Well-Aijen en Lomm en de aanpassing van kaden rond het retentiegebied Lateraalkanaal-West. Voor de Grensmaas ligt de nadruk op de realisatie van de zogeheten «elf locaties» (rivierversuiming door grindwinning).

Naast de werken in de Zandmaas en de Grensmaas zijn nog aanvullende maatregelen nodig om in alle dijkringen langs de Maas het wettelijke beschermingsniveau te bereiken (overstromingskans kleiner dan 1/250e per jaar). Dit «sluitstuk» van het werk aan de Maas betreft een reeks kaden (dijken) die op de benodigde hoogte worden gebracht. Het prioritaire deel van dit werk dient in 2020 gereed te zijn. Planuitwerking en realisatie van deze «prioritaire sluitstukkaden» gebeurt door de twee Limburgse waterschappen. Hiervoor heeft het ministerie van IenM een budget van € 75 mln beschikbaar gesteld en is een bestuursovereenkomst met de waterschappen gesloten.

Het oplossingspakket voor de Grensmaas, afspraken over het bereiken van het wettelijk beschermingsniveau van 1/250e per jaar en over de gebiedsontwikkeling Ooijen–Wanssum zijn gezamenlijk vastgelegd in de Bestuursovereenkomst Waterveiligheid Maas van 10 november 2011. In 2012 is een beperkte aanpassing doorgevoerd van de scope natuur in de Grensmaas en de Zandmaas (Kamerstukken II, 2012/2013, [18 106 A, nr. 216](#)). Dit als gevolg van de herijking van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en de daardoor verminderde financiële middelen van het ministerie van EZ voor het realiseren van de natuurdoelstelling van Maaswerken.

Indicator	Zandmaas	Grensmaas
Hoogwaterbeschermingsprogramma	70% in 2008 / 100% in 2015	100% in 2017
Natuurontwikkeling	427 ha (plus 60 ha compensatie)	1 208 ha
Grind	–	ten minste 35 mln ton

Grensmaas, natuurontwikkeling:

In de begroting 2013 is een waarde van tenminste 1.000 ha opgenomen, feitelijk de oorspronkelijke scope à 1.252 ha. In deze ha zit ook onvergraven natuur, waarbij niet zeker is dat deze volledig kan worden gerealiseerd, omdat een onteigeningstitel ontbreekt. Met een neerwaartse bijstelling van 44 ha wordt de scope 1.208 ha.

Zandmaas, natuurontwikkeling:

In de begroting Deltafonds 2013 stond voor natuurontwikkeling 556 ha (plus 60 ha compensatie). Dit wijzigt in 427 ha (plus 60 ha compensatie). In het kader van de herijking van de EHS is bij het Zandmaasproject besloten 129 ha natuur niet te realiseren door de nevengeulen Belfeld en Sambeek uit de scope te halen. Deze nevengeulen leveren geen bijdrage aan de hoogwaterveiligheidsdoelstelling.

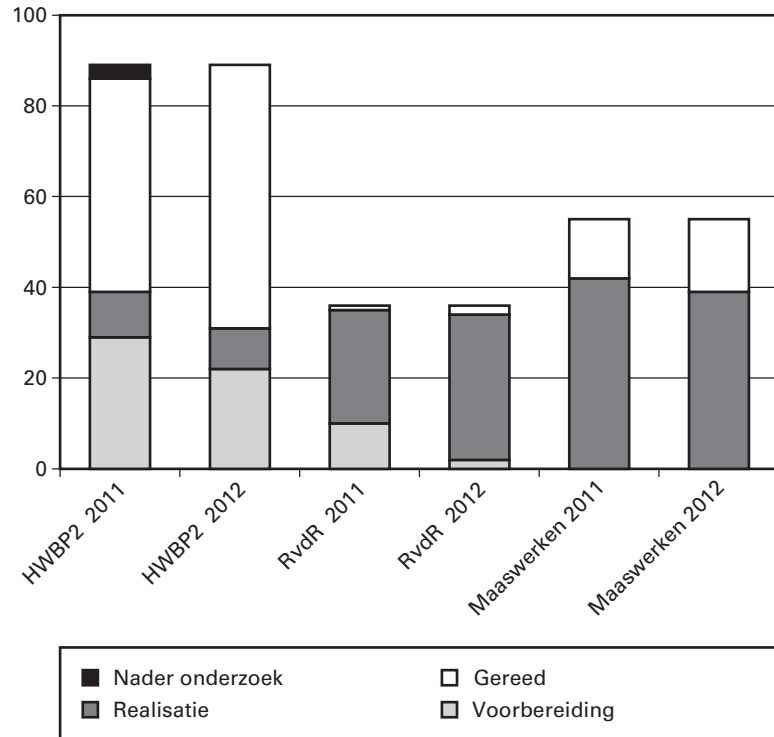
De aanpassing van de scope Grensmaas en Zandmaas is bij brief van 5 maart 2013 aan de Tweede Kamer gemeld (Kamerstuk [18 106 nr. 216](#))

Projectoverzicht Maaswerken; realisatie												
Projectomschrijving	Totaal			Budget in € mln							Oplevering	
	huidig	vorig	t/m 2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	later	huidig	vorig
Project Maaswerken												
Projecten Limburg												
Grensmaas	151	149	66	6	14	19	19	4	4	19	2017/2024	2017/2024
Zandmaas	403	400	235	15	21	21	21	21	21	48	2017/2020	2017/2020
Programma Realisatie	554	549	301	21	35	40	40	24	24	69		
Begroting (DF 1.01.04)				22	35	41	41	24	24	66		
Overprogrammering (-)	0			1	0	1	1	0	0	-3		

Toelichting:

- Grensmaas: het bereiken van de hoogwaterdoelstelling wordt voorzien in 2017. De grindwinning loopt door tot in 2024.
- Zandmaas: De feitelijke oplevering wordt voorzien in de periode 2017/2020; het bereiken van de hoogwaterdoelstellingen echter al in 2015.

De kengetallen hieronder geven informatie over de stand van zaken van maatregelen ter verbetering van de waterveiligheid onder het Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP-2), en de programma's Ruimte voor de Rivier (RvdR) en Maaswerken. Het geeft een meerjarig inzicht in de voortgang van de maatregelen van de betreffende programma's. De beleidsinspanningen van de minister van IenM die onder hoofdstuk XII (artikel 11) vallen richten zich op de regie op deze programma's. In de begroting van het Deltafonds wordt nader ingegaan op de uitvoering van deze projecten.

1.02 Overige aanlegprojecten

Motivering

Naast de grote projecten op het gebied van waterveiligheid zijn hieronder de overige aanlegprojecten beschreven.

Producten

Verkenningen en planuitwerkingsprogramma

Het verkenningen- en planuitwerkingsprogramma dient om een probleem of een initiatief met een maatschappelijke meerwaarde op het gebied van waterbeheer te verkennen en om daarna, indien nodig, uit alternatieven de beste oplossing voor het probleem te zoeken en voor te bereiden voor de uitvoering.

Op dit artikelonderdeel worden diverse projecten en programma's verantwoord die zich in de MIRT-verkenningen en planuitwerkingsfase bevinden.

Projectoverzicht Verkenningen- en planuitwerkingsprogramma

Bedrag in € mln	Budget		Planning	
	Huidig	orig	PB of TB	Openstelling
Verplicht				
Projecten Nationaal				
nHWBP	3.195	3.522	div.	div.
Projecten Noord-Holland, Utrecht en Flevoland				
Afsluitdijk: Versterking	602	593	2017	2021
Afsluitdijk: Inbouw pompen t.b.v. waterafvoer (voorheen ESA)	211	207	2017	2021
EPK Planuitw. en verkenningen Waterveiligheid (mn Afsluitdijk)	20	25		
Ambitie Afsluitdijk	18	18		
Projecten Oost-Nederland				
Hoogwatergeul Kampen	0	52		
Gebonden				
Projecten Nationaal				
nHWBP: Rijksprojecten	573	551	div.	div.
Projecten Limburg				
Ooijen–Wanssum	121	127	2016	
Projecten Oost-Nederland				
Ruimte voor de Rivier IJsseldelta	121	121	na 2020	na 2020
IJsselsprong Zutphen	18	18		
Projecten Noord-Nederland				
Integrale verkenning Legger Vlieland en Terschelling	3	3	2014	2015
Bestemd	5	0		
<i>Projecten in voorbereiding:</i>				
Projecten Nationaal				
Beheer, Onderhoud en Vervanging nieuwe aanleg (LCC) Steenbestortingen				
Projecten Zuidwestelijke Delta				
– Rijksstructuurvisie Grevelingen-Volkerak Zoommeer				
– Zandhonger Oosterschelde				
– Tidal Test Centre Grevelingen				
– Overige projecten in voorbereiding				
<i>Gesignaleerde risico's:</i>				
Totaal programma planuitwerking en verkenning	4.887			
Begroting DF 01.02.01	4.887			

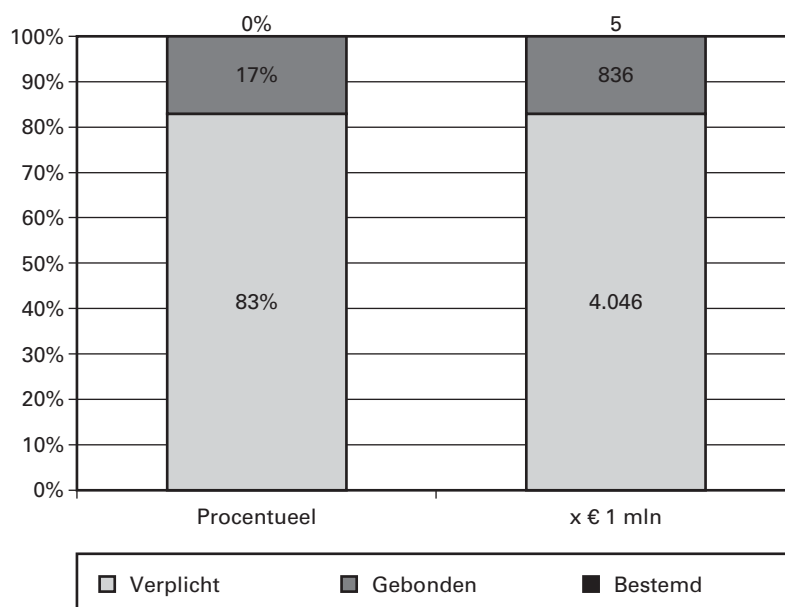
De belangrijkste mutaties zijn:

- Conform de door de Tweede Kamer aangenomen wijziging van de Waterwet dragen zowel het Rijk als de waterschappen 50 procent bij aan de kosten van het nHWBP. Waterschapsprojecten in het nHWBP worden voor 90 procent (voorheen 100 procent) gefinancierd uit de begroting van het Deltafonds en 10 procent via de projectgebonden bijdrage van het betreffende waterschap. Dit is de verwerking van de aangepaste subsidiesystematiek in de ontvangsten en uitgavenreeksen voor het nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma.
- IJsseldelta-Kampen: Voor de IJsseldelta Kampen is de projectbeslissing (MIRT-3) in november 2012 genomen. Hoogwatergeul Kampen is overgeheveld naar het programma Ruimte voor de Rivier.
- Ooijen–Wanssum: Ooijen–Wanssum is een gebiedsontwikkelingsproject waarmee invulling wordt gegeven aan de korte termijn waterveiligheidsopgave in het gebied en bijgedragen wordt aan de lange termijn waterveiligheidsdoelstelling van het noordelijk Maasdal. Dijken worden aangelegd en verbeterd, de oude Maasarm wordt gereactiveerd en twee nevengeulen worden gegraven. De verkenning is

afgesloten en de planuitwerking is in november 2012 van start gegaan, onder verantwoordelijkheid van de provincie Limburg.

- Zandhonger Oosterschelde: Voor de aanpak van de zandhonger is in 2007 een MIRT-verkenning gestart, inclusief praktijkproeven. Uit de praktijkproeven Galgeplaat en Schelphoek blijkt dat suppleren van intergetijdengebied de meest effectieve maatregel is. In de periode voor 2028 kunnen de werkzaamheden beperkt blijven tot de Roggenplaat. Aanpak van deze locatie is op korte termijn nodig vanwege de zeer sterke afkalving. Momenteel wordt ter afronding van de MIRT-verkenning, eind 2013, een structuurvisie opgesteld en opties voor medefinanciering onderzocht. Vervolgens kan besluitvorming over de financiering van het Rijk (EZ en IenM) plaatsvinden.
- Tidal Test Centre Grevelingen: Rijk en regio starten najaar 2013 met een marktconsultatie voor de aanleg van een getijcentrale in de Brouwersdam. De regio is daarnaast bezig met de voorbereiding een Tidal Test Centre (TTC) voor de Grevelingen. Dit is een initiatief in het kader van de Topsector Water. In het TTC kunnen innovatieve pompen worden getest, waarmee elektriciteit kan worden gewonnen uit de getijdenbeweging. Het TTC kan hiermee een opmaat zijn voor een getijcentrale in de Brouwersdam. Door in werkingstelling van de Flakkeese Spuisluis, deze is gesitueerd in de Grevelingendam, komt in beperkte mate getij terug in het meest oostelijke deel van de Grevelingen. Hiermee komt een proeflocatie beschikbaar voor het TTC. De verwachting is dat nog in 2013 tot afrondende afspraken kan worden gekomen.

Om invulling te geven aan de toezegging (naar aanleiding van de Voorjaarsnota 2012 om meer inzicht in de opbouw van de MIRT-budgetten tot en met 2028 per modaliteit te verstrekken), is hieronder de budgetflexibiliteit voor de periode 2012–2028 weergegeven voor aanleg planuitwerkingen en verkenningen.

Realisatieprogramma

Om een bijdrage te leveren aan het voldoen aan de wettelijke normen van de primaire waterkeringen in beheer bij het Rijk én een bijdrage te leveren aan het beheer van de rijkswateren.

Rivierverruiming, niet zijnde Ruimte voor de Rivier

Langs de Maas, de Rijn, de Waal en de Lek worden rivierverruimingsprojecten uitgevoerd om een grotere waterafvoer te kunnen opvangen, de zogeheten NURG (Nadere Uitwerking Rivieren Gebied) projecten. Het NURG-programma wordt samen met het ministerie van Economische Zaken (EZ) uitgevoerd en draagt naast veiligheid ook bij aan de ruimtelijke kwaliteit van het riviereengebied (nieuwe natuur). Een aantal NURG-projecten is ook van belang voor het realiseren van de waterveiligheidsdoelstellingen van de PKB Ruimte voor de Rivier. De verwachting is dat de realisatie uiterlijk 2015 is afgerond. Voorbeelden zijn de projecten Afferdense en Deestse waarden en Rijnwaardense uiterwaarden.

Herstel steenbekledingen

Het herstel van de steenbekledingen in Zeeland is in 2015 gereed. In totaal is dan langs de Wester- en Oosterschelde 321 kilometer aan steenbekledingen vervangen.

Projectoverzicht, Realisatieprogramma												
Projectomschrijving	Totaal			Budget in € mln							Oplevering	
	huidig	vorig	t/m 2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	later	huidig	vorig
Projecten Waterveiligheid												
Projecten Nationaal												
Deltafaciliteit Deltares	26	26	23	0	3	0					2013	2013
Dijkversterking en Herstel steenbekleding	852	845	613	60	87	66	25				2015	2015
Maatregelen i.r.t. rivierverruiming	188	189	125	5	21	20	17				2015	2015
Overige onderzoeken en kleine projecten	1.167	1.159	1.094	26	15	8	19	4	0	1		
Programma Realisatie	2.233	2.219	1.855	91	126	94	61	4	0	1		
Begroting (DF 1.02.02)				143	116	77	37	3	0	1		
Overprogrammering (-)	0			52	- 10	- 17	- 24	- 1	0	0		

1.03 Studiekosten

Motivering

Dit betreft enerzijds studie- en onderzoekskosten voor het Deltaprogramma (MIRT Onderzoeken) en daarnaast de overige studiekosten op het gebied van waterveiligheid.

Studie- en onderzoekskosten Deltaprogramma

Hieronder vallen studie- en onderzoekskosten voor het Deltaprogramma (MIRT Onderzoeken). Het Deltaprogramma is een programma van maatregelen, voorzieningen, onderzoeken en ambities gericht op de middellange en lange termijn waterveiligheid en zoetwatervoorziening van Nederland. Binnen het Deltaprogramma wordt gewerkt met negen deelprogramma's¹ (drie generieke en zes gebiedsgerichte deelprogramma's), waarvan de onderstaande betrekking hebben op waterveiligheid.

Op dit onderdeel worden het Deltamodel en de Deelprogramma's Kust, Veiligheid en Rivieren verantwoord.

- **Deltamodel:** Dit is een geïntegreerde set van modellen om het waterhuishoudkundig systeem van Nederland door te rekenen voor het Deltaprogramma. Het Deltaprogramma heeft het in 2013 gebruikt om de effecten van maatregelen op het gebied van waterveiligheid en zoetwatervoorziening te berekenen. In 2014 worden die ervaringen gebruikt om het Deltamodel te verbeteren voor gebruik in de verdere uitwerking van maatregelen uit het Deltaprogramma.
- **Veiligheid:** actualisering nieuwe normen voor waterveiligheid en deltadijken; gebiedsgerichte veiligheidsstrategieën.
- **Rivieren:** Vanwege verwachte hogere rivierafvoeren van Maas en Rijnakken wordt voor het rivierengebied een integrale lange termijn opgave opgesteld met een te ontwikkelen strategie, die wordt uitgewerkt vanuit veiligheid, natuurdoelen, ruimtelijke kwaliteit en ruimtelijke ontwikkelingen. Deze wordt verbonden met de korte termijn opgaven, zoals de derde toetsingsopgave.
- **Kust:** Onderzoek naar een duurzame veiligheidsstrategie voor de kust voortbouwend op het Nationaal Kader Kust en de Nationale Visie Kust die in september 2013 uitkomt.

1.04 GIV/PPS

Bij infrastructuurprojecten waarbij sprake is van publiek-private samenwerking bestaat de betaling uit een geïntegreerd bedrag voor ontwerp, aanleg, onderhoud en financiering gedurende een langdurige periode. De meest toegepaste vorm is Design, Build, Finance, Maintain (DBFM) waarbij de overheid pas na oplevering betaalt voor een dienst (beschikbaarheid) in plaats van betaling bij bereikte mijlpalen tijdens de bouwfase. Deze contractvorm garandeert een efficiënte en effectieve beschikbaarheid van de noodzakelijke capaciteit om, rekening houdend met de aspecten veiligheid en leefomgeving, een betrouwbaar systeem te realiseren. In de brief van 14 juni 2011 (Kamerstukken II, 2010/2011, [32 500 A, nr. 83](#); Prioritering Investerings Mobiliteit en Water) is een lijst van in totaal 32 potentiële DBFM-projecten opgenomen. Op dit moment zijn nog geen geïntegreerde projecten bij de hoofdwatersystemen afgerond zodat op dit artikel nog geen uitgaven hoeven te worden verantwoord.

In de uitwerking van het Project Afsluitdijk wordt de mogelijkheid van een DBFM-contract nader onderzocht. Omdat besloten is om de projecten Volkerak Zoommeer en Verkenning Grevelingen samen te voegen en één

¹ Twee van de deelprogramma's worden uitgevoerd door het Ministerie van EZ. Dit zijn de programma's Wadden en Zuidwestelijke Delta. Een van de programma's wordt verantwoord op HXII, artikel 13: Deelprogramma nieuwbouw en herstructurering. De deelprogramma's Zoetwatervoorziening, Rijnmond Drechtsteden en IJsselmeergebied worden verantwoord onder artikel 2.03.

Rijksstructuurvisie voor het gebied op te stellen, wordt een Public Private Comparator (PPC) hierover aangehouden.

1.09 Ontvangsten

Ontvangsten waterschapsprojecten

De aanvullende ontvangsten vanaf 2014 kunnen alleen gerealiseerd worden als de wijziging van de Waterwet (doelmatigheid en bekostiging hoogwaterbescherming) tijdig in werking treedt. Deze wijziging van de Waterwet vormt het uitgangspunt van de begroting en zal per 1 januari 2014 in werking treden. Het wetsvoorstel regelt dat de waterschappen vanaf 2014 de helft gaan bijdragen aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma, conform het regeerakkoord en Bestuursakkoord Water. In 2014 gaat het om € 131 mln (prijspeil 2011) en vanaf 2015 € 181 mln per jaar. De middelen die samen met de rijksmiddelen beschikbaar zijn op de begroting, zullen eerst worden ingezet voor het HWBP-2 en vervolgens voor het nHWBP. Waterschappen ontvangen voor projecten uit het HWBP-2 100 procent subsidie en voor de nHWBP-projecten volgens de uitgangspunten van het wetsvoorstel 90 procent subsidie. De overige 10 procent betalen ze zelf. De heffing voor het nHWBP-gedeelte bestaat daardoor uit een solidariteitsdeel dat wordt verevend via het Deltafonds en het projectgebonden aandeel van 10 procent. Deze aangepaste subsidiesystematiek is in de ontvangsten en uitgavenreeksen voor het nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma verwerkt.

In bijlage 4c is een nadere toelichting op de financieringsafspraken voor het hoogwaterbeschermingsprogramma opgenomen.

Artikel 2 Investeren in Zoetwatervoorziening

Omschrijving van de samenhang in het beleid

Ambities voor zoetwater

Nederland heeft een unieke ligging in een delta. Water speelt niet alleen een cruciale rol in de leefbaarheid van onze omgeving, het is ook een verbindend element in onze economische positie. Zelfs in droge tijden komen via de Rijn en de Maas nog honderdduizenden liters zoetwater ons land binnen. Een belangrijk concurrentievoordeel ten opzichte van landen die deze rivieren niet hebben. Acht procent van de Nederlanders werkt in een sector met afhankelijkheid van water en verdient daar 17,5 procent van ons NBP mee. Nederland heeft unieke kennis en kunde op het gebied van waterbeheer en waterkwaliteit en verdient daar veel geld mee.

Op het gebied van zoetwatervoorziening is het beleid er op dit moment op gericht om – onder normale omstandigheden – zoveel mogelijk aan de behoeften van gebruikers te voldoen. In periodes van watertekort (in droge perioden) wordt water verdeeld op basis van een verdringingsreeks.

Willen we de bijdrage die zoetwater heeft aan onze sterke economische positie behouden en versterken, en tegelijkertijd goed zorgen voor onze leefomgeving, dan moeten we anticiperen op trends en ontwikkelingen die op ons af komen. Nu zijn er al knelpunten en deze nemen toe bij klimaatverandering.

Van ambities naar uitvoering

Met de strategie wordt beoogd een duurzaam en economisch doelmatige zoetwatervoorziening te realiseren. Eventuele maatregelen worden naar verwachting in de loop van 2013, begin 2014 bepaald en in het Deltaprogramma 2015 opgenomen, evenals de daarvoor benodigde budgetten. Ook andere overheden en sectoren werken aan maatregelen en investeringsprogramma's.

Het Deltaprogramma Zoetwater kent onderscheid in aanpak voor de korte en lange termijn. Voor de korte termijn (tot 2028) levert het Deltaprogramma een Uitvoeringsprogramma met daarin de operationalisering van het wettelijk kader en (nieuw) beleid en een Investeringsprogramma waarin maatregelen zijn opgenomen voor flexibiliseren en toekomstgerichte inrichting van het watersysteem (nationaal en regionaal). Voor de lange termijn (na 2028) is de zoetwater strategie gericht op opties openhouden en meekoppel kansen benutten.

Op dit artikel worden de producten op het gebied van zoetwatervoorziening verantwoord. Het advies dat het Deltaprogramma Zoetwater opstelt op basis van kansrijke strategieën, gaat in op de rol en verantwoordelijkheden van het Rijk. Dit wordt nader uitgewerkt in een uitvoeringsagenda inclusief investeringsagenda. Deze agenda gaat in op de inzet (bijdrage) van het Rijk voor de korte en lange termijn. De waterkwaliteitsmaatregelen die niet verbonden zijn aan waterveiligheid en zoetwatervoorziening worden op hoofdstuk XII (artikel 12 Waterkwaliteit) verantwoord.

Onderstaand zijn de beschikbare budgetten na de begrotingsperiode tot en met 2028 jaar op jaar gepresenteerd op artikelonderdeelniveau. De mutaties zijn in de verdiepingsbijlage bij de begroting op dit zelfde detailniveau tot en met 2028 toegelicht.

Dit artikel is gerelateerd aan beleidsartikel 11 Waterkwantiteit op de Begroting hoofdstuk XII.

Budgettaire gevolgen van de uitvoering van art. 2 Investeren in zoetwatervoorziening (in € 1.000)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verplichtingen	0	53.098	3.143	15.962	46.808	23.869	2.195
Uitgaven	0	53.131	3.863	16.003	46.808	23.869	2.195
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>			70%				
<i>2.01 Aanleg waterkwantiteit</i>	0	0	0	0	0	0	0
2.01.01 Verkenning en planuitwerking waterkwantiteit							
2.01.02 Realisatieprogramma waterkwantiteit							
<i>2.02 Overige waterinvesteringen zoetwatervoorziening</i>	0	48.060	1.203	15.962	46.808	23.869	2.195
2.02.01 Verkenningen en planuitwerking zoetwatervoorziening		30.729	1.203	15.962	46.808	23.869	2.195
2.02.02 Realisatieprogramma zoetwatervoorziening		17.331					
<i>2.03 Studiekosten</i>	0	5.071	2.660	41	0	0	0
2.03.01 Studie en onderzoekskosten Deltaprogramma		5.071	2.660	41			
2.03.02 Overige studiekosten							
Van totale uitgaven							
– Bijdrage aan agentschap RWS		30.117	1.203	1.258	2.361	11.260	133
– Restant		23.014	2.660	14.745	44.447	12.609	2.062
Ontvangsten	0	10.331	0	0	0	0	0
<i>2.09 Ontvangsten investeren in waterkwantiteit en zoetwatervoorziening</i>	0	10.331	0	0	0	0	0
2.09.01 Ontvangsten zoetwatervoorzieningen		10.331					
2.09.02 Overige aanleg ontvangsten							

Budgetflexibiliteit

Met uitzondering van de nog niet in uitvoering genomen aanlegprojecten worden de budgetten in 2014 als juridisch verplicht beschouwd op de peildatum 1 januari 2014. Voor de mate van verplichting van het verkenningen en planuitwerkingsprogramma tot en met 2028 wordt verwezen naar het betreffende projectoverzicht.

Onderstaand zijn de beschikbare budgetten tot en met 2028 per jaar gepresenteerd op artikelonderdeelniveau. De mutaties zijn in de verdiepingsbijlage bij de begroting op hetzelfde detailniveau tot en met 2028 toegelicht.

Bedragen x € 1.000

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
2 Investeren in zoetwatervoorziening	uitgaven	3.863	16.003	46.808	23.869	2.195	2.063	2.062
2.01 Aanleg waterkwantiteit								
2.02 Overige waterinvesteringen zoetwatervoorziening		1.203	15.962	46.808	23.869	2.195	2.063	2.062
2.03 Studiekosten		2.660	41					
Bijdragen van hfdst XII (art 26)	Ontvangsten	3.863	16.003	46.808	23.869	2.195	2.063	2.062

Bedragen x € 1.000		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
2 Investeren in zoetwatervoorziening	uitgaven	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183
2.01 Aanleg waterkwantiteit									
2.02 Overige waterinvesteringen zoetwatervoorziening		2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183
2.03 Studiekosten									
Bijdragen van hfdst XII (art 26)	Ontvangsten	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183

2.01 Aanleg waterkwantiteit

Motivering

Dit zijn maatregelen en voorzieningen van nationaal belang ter voorkoming en waar nodig beperking van wateroverlast en waterschaarste. Ook ter bescherming of verbetering van de chemische of ecologische kwaliteit van watersystemen, alleen voor zover deze onderdeel uitmaken van opgaven op het gebied van waterveiligheid, waterkwantiteit en zoetwatervoorziening.

Producten

Er zijn in 2014 geen aanlegprojecten voor waterkwantiteit. In de loop van de begrotingsvoorbereiding 2015 wordt nadere invulling gegeven aan projecten met opgaven op het gebied van zoetwatervoorziening. Daarbij wordt gedacht aan maatregelen en voorzieningen van nationaal belang ter voorkoming of beperking van waterschaarste. Kansrijke maatregelen zullen geformuleerd worden om de huidige knelpunten aan te pakken via kosteneffectieve maatregelen die het systeem flexibiliseren en minder kwetsbaar maken voor extremen, zonder daarmee lange termijn ambities te blokkeren (no regret). Daarmee verlengen we de houdbaarheid van het systeem. Maatregelen die op korte termijn in het hoofdwatersysteem genomen kunnen worden zijn vooral gericht op het optimaliseren van het beheer.

2.02 Overige waterinvesteringen Zoetwatervoorziening

Motivering

Het betreft projecten die de zoetwatervoorziening bevorderen en de kwaliteit waarborgen.

Producten

Verkenningen en Planuitwerkingsprogramma

Het verkenningen- en planuitwerkingsprogramma dient om een probleem of een initiatief met een maatschappelijke meerwaarde op het gebied van Waterbeheer te verkennen en om daarna, indien nodig, uit alternatieven de beste oplossing voor het probleem te zoeken en voor te bereiden voor de uitvoering. Op dit artikelonderdeel worden diverse projecten en programma's verantwoord die zich in de MIRT-verkenningen en planuitwerkingsfase bevinden.

Projectoverzicht Verkenningen- en planuitwerkingsprogramma

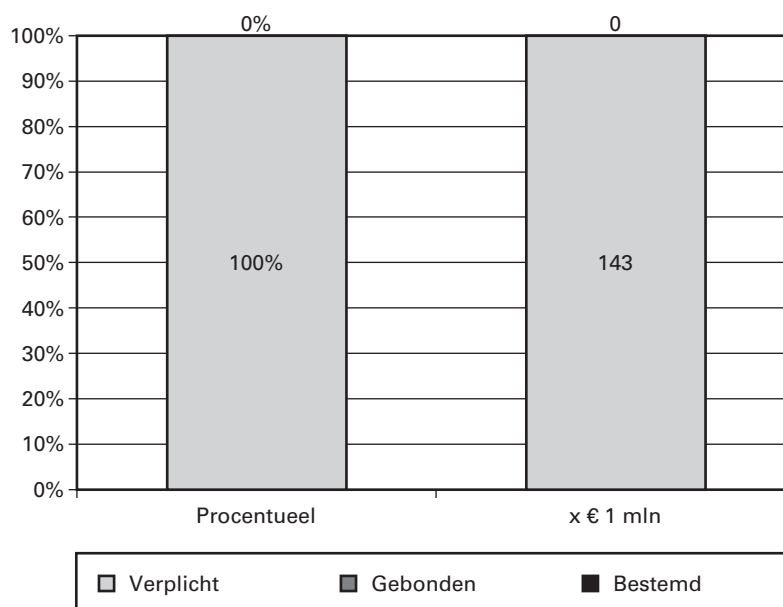
Bedrag in € mln	Budget		Planning	
	Huidig	Vorig	PB of TB	Openstelling
Verplicht				
Projecten Nationaal				
EPK Planuitwerking en verkenningen Zoetwatervoorziening	33	38		
Projecten Noord-Holland, Utrecht en Flevoland				
TBES Markermeer	14	14	2014	2016
Marker Wadden	15		2014	2020
Projecten Brabant				
Roode Vaart	10			
Projecten Zuidwestelijke Delta				
Besluit Beheer Haringvlietsluizen	71		2014	2018
Gebonden				
-				
Bestemd	0			
<i>Projecten in voorbereiding:</i>				
- Overige projecten in voorbereiding				
Totaal programma planuitwerking en verkenning	143			
Begroting DF 02.02.01	143			

De belangrijkste mutaties zijn:

- TBES Markermeer: Verkenning Hoornse Hop: Eén van de kernwerkzaamheden is het komen tot een pakket met maatregelen in het Markermeer-IJmeer om een ToekomstBestendig Ecologisch Systeem (TBES) te realiseren, zoals vastgelegd in de RRAAM-brief. Eén van deze projecten onder dit pakket is een verkenning aanleg van luwtemaatregelen in het Hoornse Hop. Daartoe is een MIRT-verkenning gestart onder leiding van lenM. In de ontwerp-Rijksstructuurvisie RRAAM (25 april 2013) wordt de langetermijnstrategie voor de realisatie van het TBES neergelegd. De definitieve Rijksstructuurvisie is voorzien voor eind 2013.
- Marker Wadden: Dit is een initiatief van Natuurmonumenten (NM) en het Rijk om in het Markermeer, langs de Houtribdijk nabij Lelystad een moeraseiland aan te leggen. Marker Wadden is een manier om te kunnen voldoen aan de Natura 2000 eisen en om samen met de luwtemaatregelen Hoornse Hop een kosteneffectief begin te maken met het Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) in het Markermeer-IJmeer. De kosten van de eerste fase Marker Wadden zijn geraamd op € 75 mln lenM en EZ dragen beiden € 15 mln bij (totaal € 30 mln) bij aan de eerste fase van de Marker Wadden. Daarnaast wordt € 15 mln gefinancierd vanuit de Postcodeloterij. De overige benodigde € 30 mln wordt door NM gezocht in regionale en private financiering en in Europese subsidies.
- Roode Vaart: Dit project is opgenomen voor de uitvoering van de motie Holtackers/Jacobi, waarin de regering is verzocht om voor de Roode Vaart € 9,5 mln beschikbaar te stellen, in aanvulling op de € 20 mln van de regio. Dit project betreft de aanvoer van zoetwater vanuit het Hollandsch Diep via de Roode Vaart voor de reconstructie van het centrum van Zevenbergen (herstel oude loop) en de alternatieve zoetwatervoorziening van delen van West-Brabant en (op termijn) Tholen en St. Philipsland.
- Besluit Beheer Haringvlietsluizen: Op 27 juni 2013 is de Tweede Kamer akkoord gegaan met de door de minister in de brief van 20 juni 2013

geschetste aanpak voor het effectueren van het Besluit Beheer Haringvlietsluizen. Waterschap Hollandse Delta, onder voorbehoud van instemming door de verenigde vergadering, en Evides Waterbedrijf zijn in beginsel bereid om respectievelijk € 2,78 mln en € 1,5 mln bij te dragen aan benodigde compenserende zoetwatermaatregelen. In het voorjaar van 2014 worden afspraken over realisatie van zoetwatermaatregelen door het waterschap en Evides vastgelegd in een uitvoeringsovereenkomst. De Rijksbijdrage (totaal € 71,2 mln) wordt deels gedekt uit hoofdstuk XII (waterkwaliteit, incl. KRW) en deels (resterende tekort van € 29,8 mln met betrekking tot zoetwater) uit het Deltafonds. De middelen uit hoofdstuk XII (waterkwaliteit, incl. KRW) worden overgeboekt naar het Deltafonds, zodat uitvoering van dit integrale project, waarvan het zwaartepunt bij zoetwater ligt, uit één bron kan plaatsvinden.

Om invulling te geven aan de toezegging (naar aanleiding van de Voorjaarsnota 2012 om meer inzicht in de opbouw van de MIRT-budgetten tot en met 2028 per modaliteit te verstrekken), is hieronder de budgetflexibiliteit voor de periode 2012–2028 weergegeven voor aanleg planuitwerkingen en verkenningen.

Realisatieprogramma Zoetwatervoorziening

Onderstaande projecten bevinden zich aan het eind van de realisatie. Gezien de fase waarin deze projecten zich bevinden, is ervoor gekozen om ook de afronding van de realisatie te verantwoorden binnen het Deltafonds. De andere waterkwaliteitsprojecten worden verantwoord op begroting van hoofdstuk XII (artikel 12 Waterkwaliteit).

Innovatieprogramma Kaderrichtlijn Water

Er is € 75 mln beschikbaar gesteld voor de bevordering van innovaties bij de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water. Dit geld is verdeeld over twee tenderregelingen. Van de ruim 160 ingediende innovatievoorstellen krijgen 64 een financiële bijdrage. De resultaten worden in 2012 opgeleverd. In 2013 volgen nog enkele nabetalingen.

Integrale inrichting Veluwe Randmeren

Het Integraal Inrichtingsplan Veluwe Randmeren (IIVR) bevat een samenhangend pakket van 36 maatregelen met als doel een duurzame inrichting en een duurzaam gebruik van de Veluwe Randmeren en de directe omgeving. De realisatie van de maatregelen was ultimo 2011 voor driekwart gereed: de resterende inrichting is per 2012 overgedragen aan het Natuur- en Recreatieschap Veluwe Randmeren, waarmee de bemoeienis van het Rijk met dit project is beëindigd. In 2013 volgen nog enkele nabetalingen.

Projectoverzicht realisatieprogramma												
Projectomschrijving	Totaal Planning					Budget in € mln					Oplevering	
	huidig	vorig	t/m 2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	later	huidig	vorig
Projecten Zoetwatervoorziening												
Projecten Nationaal												
Innovatie KRW	76	76	59	17							2012	2012
Projecten Oost-Nederland												
Integrale inrichting Veluwe randmeer (IIVR)	39	39	39	0							2012	2012
Kleine en afgeronde projecten	106	107	106	0								
Programma realisatie	221	222	204	17	0	0	0	0	0	0		
Begroting (DF 2.02.02)				17								
Overprogrammering (-)	0			0	0	0	0	0	0	0		

2.03 Studiekosten

Motivering

Dit betreft enerzijds studie- en onderzoekskosten voor het Deltaprogramma (MIRT-onderzoeken) en daarnaast de overige studiekosten op het gebied van zoetwatervoorziening.

Producten

Studie- en onderzoekskosten Deltaprogramma

Hieronder vallen studie- en onderzoekskosten t.b.v. het Deltaprogramma (MIRT Onderzoeken). Het Deltaprogramma is een programma van maatregelen, voorzieningen, onderzoeken en ambities gericht op de lange termijn veiligheid en zoetwatervoorziening van Nederland. Binnen het Deltaprogramma wordt gewerkt met negen² deelprogramma's (drie generieke en zes gebiedsgerichte deelprogramma's), waarvan de onderstaande vooral betrekking hebben zoetwatervoorziening.

- Zoetwatervoorziening: Vanwege klimaatverandering en de ontwikkeling in de zoetwatervraag ontwikkelen van een lange termijn strategie voor de beschikbaarheid van zoetwater.
- Rijnmond-Drechtsteden: Wegens de verwachting van een hogere zeespiegel en toenemende extreme rivierafvoeren worden strategieën voor waterveiligheid en zoetwatervoorziening op lange termijn ontwikkeld in synergie met een duurzame en vitale ruimtelijke

² Twee van de deelprogramma's worden uitgevoerd door het Ministerie van EZ. Dit zijn de programma's Wadden en Zuidwestelijke Delta. Een van de programma's wordt verantwoord op HXII, artikel 13: Deelprogramma nieuwbouw en herstructurering. De deelprogramma's veiligheid, rivieren en kust worden verantwoord onder artikel 1.03

- ontwikkeling van het gebied, waarbij de verbinding wordt gelegd met de opgaven die op korte termijn spelen, zoals de derde toetsingsopgave.
- IJsselmeergebied: Vanwege klimaatverandering, en daarmee samenhangend vraagstukken van waterveiligheid en veranderende zoetwatervraag, het ontwikkelen van een integrale lange termijn strategie voor het peilbeheer van het IJsselmeer en de overige meren (zoals Markermeer/IJmeer en Randmeren).

Artikel 3 Beheer, Onderhoud en Vervanging

Omschrijving van de samenhang in beleid

Op dit artikel worden de producten op het gebied van beheer en onderhoud verantwoord. Dit betreft het watermanagement, het regulier beheer en onderhoud en vervanging en renovatie. Doel hierbij is het duurzaam op orde houden van het watersysteem zodat aan de wettelijke normen wordt voldaan.

Dit artikel is gerelateerd aan beleidsartikelen 11 Waterkwantiteit en 12 Waterkwaliteit op de Begroting hoofdstuk XII. De doelstelling van dit artikel is het op orde krijgen en houden van een duurzaam watersysteem tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten, zodat Nederland droge voeten heeft en de zoetwatervoorziening op orde is met schoon en ecologisch gezond water.

Budgettaire gevolgen van de uitvoering van art. 3 Beheer, onderhoud en vervanging (in € 1.000)							
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verplichtingen	0	201.458	232.622	191.322	203.251	152.939	152.749
Uitgaven	0	193.136	176.257	205.602	212.041	162.807	152.620
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>			100%				
<i>3.01 Watermanagement</i>	0	12.484	11.142	11.478	10.713	10.713	10.713
<i>3.01.01 Watermanagement</i>		12.484	11.142	11.478	10.713	10.713	10.713
<i>3.02 Beheer, onderhoud en vervanging</i>	0	180.652	165.115	194.124	201.328	152.094	141.907
<i>3.02.01 Waterveiligheid</i>		148.829	132.295	130.016	120.759	112.317	112.287
<i>3.02.02 Zoetwatervoorziening</i>		23.776	19.027	19.114	19.245	19.414	19.409
<i>3.02.03 Vervanging</i>		8.047	13.793	44.994	61.324	20.363	10.211
Van totale uitgaven							
– Bijdrage aan agentschap RWS		185.089	162.464	160.608	150.717	142.444	142.409
– Restant		8.047	13.793	44.994	61.324	20.363	10.211
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0
<i>3.09 Ontvangsten</i>	0	0	0	0	0	0	0
<i>3.09.01 Ontvangsten</i>							

Onderstaand zijn de beschikbare budgetten na de begrotingsperiode tot en met 2028 jaar op jaar gepresenteerd op artikelonderdeelniveau. De mutaties zijn in de verdiepingsbijlage bij de begroting op dit zelfde detailniveau tot en met 2028 toegelicht.

Bedragen x € 1.000							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
3 Beheer, onderhoud en vervanging	176.257	205.602	212.041	162.807	152.620	144.211	140.368
3.01 Watermanagement	11.142	11.478	10.713	10.713	10.713	10.713	10.713
3.02 Beheer, onderhoud en vervanging	165.115	194.124	201.328	152.094	141.907	133.498	129.655
3.09 Ontvangsten							
Bijdragen van hfdst XII (art 26)	176.257	205.602	212.041	162.807	152.620	144.211	140.368

Bedragen x € 1.000

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
3 Beheer, onderhoud en vervanging	135.232	200.940	242.811	276.496	315.019	242.966	247.042	245.606
3.01 Watermanagement	10.723	10.723	10.723	10.723	10.723	10.723	10.898	10.548
3.02 Beheer, onderhoud en vervanging	124.509	190.217	232.088	265.773	304.296	232.243	236.144	235.058
3.09 Ontvangsten Bijdragen van hfdst XII (art 26)	135.232	200.940	242.811	276.496	315.019	242.966	247.042	245.606

3.01 Watermanagement

Motivering

Met Watermanagement streeft lenM naar:

- Het goed voorbereid zijn op crisissituaties door te zorgen voor een robuuste informatievoorziening.
- Het reguleren van de hoeveelheid water in het hoofdwatersysteem onder normale omstandigheden en bij zowel (extreem) hoog- als laagwater (peilbeheer).
- Een duurzaam watersysteem, met zowel een goede chemische als ecologische kwaliteit, dat voorziet in de beschikbaarheid van voldoende water van goede kwaliteit voor de gebruiker.

Producten

Binnen het watermanagement worden de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Monitoring en informatievoorziening;
- Crisisbeheersing en -preventie;
- Regulering gebruik door vergunningverlening en handhaving;
- Nakomen van bestuurlijke afspraken waterverdeling en gebruik (onder andere uit waterakkoorden);
- Regulering waterverdeling (operationele modellen en bediening stuwen, spuien).

De doelstellingen voor het waterkwantiteitsbeheer van de rijkswateren zijn:

- Het op orde brengen en houden van de samenhang tussen het regionaal- en het hoofdwatersysteem, zodat zowel wateroverlast als watertekort wordt bestreden;
- Het kunnen beschikken over voldoende water in de rijkswateren, zodat kan worden voldaan aan de behoeften die voortvloeien uit de gebruiksfuncties. Om dat te realiseren worden peilbesluiten nageleefd en de waterakkoorden geactualiseerd en nageleefd. Het waterpeil is zoveel mogelijk afgestemd op de gebruiksfuncties.

Daarnaast wordt zorg gedragen voor een adequate informatievoorziening over de reguliere waterkwantiteit en waterkwaliteit. Dit houdt de vergaring en beschikbaarstelling in van interne- en externe informatie over het watersysteem. Het gaat daarbij om de dagelijkse informatie voor de verschillende gebruikers (waaronder scheepvaart, drinkwaterbedrijven, zwemwaterkwaliteit/provincies en recreatie) en om berichtgeving bij

uitzonderlijke situaties over hoog- en laagwater, naderende stormvloeden, verontreinigingen en ijsvorming.

Meetbare gegevens

Omvang areaal					
Basispakket	Areaaleenheid	Omvang			Beschikbaar bedrag 2014 x € 1.000
		2012	2013	2014	
Watermanagement	Km ² water	90.042	90.278	90.192	11.142

Toelichting:

De afspraken met betrekking tot areaaloverdracht in het kader van het Bestuursakkoord Water zijn meegenomen onder de aanname dat deze overdrachten voor eind 2014 zijn gerealiseerd. Dit geeft een lichte daling in de omvang van het areaal.

Indicatoren					
Basispakket	Indicator	Einheid	realisatie	streefwaarde	streefwaarde
			2012	2013	2014
	RWS verstrekt informatie binnen afgesproken termijn en van voldoende kwaliteit bij maatschappelijk vitale processen.	%	91%	95%	95%
	Beschikbaarheid streefpeilen voor Noordzeekanaal/ Amsterdam-Rijnkanaal, IJsselmeer en Haringvliet	%	n.v.t.	90%	90%
	De spuiende kunstwerken en stuwen kunnen te allen tijde worden geopend	%	100%	100%	100%

Toelichting:

De indicatoren voor de uitvoering van de RWS-taken op het gebied van watermanagement zijn geënt op het leveren van snelle en betrouwbare informatie en op het handhaven van de afgesproken peilen.

- De eerste indicator betreft de informatievoorziening voor maatschappelijk vitale processen ten tijde van hoogwater, laagwater, ijsgang of calamiteuze lozingen. RWS verstrekt dan informatie binnen afgesproken termijn en van voldoende kwaliteit over ijsberichtgeving, berichtgeving over hoogwater, laagwater, stormvloed en berichten over verontreinigingen. De indicator is met ingang van 2013 verhoogd naar 95 procent.
- De tweede indicator «beschikbaarheid streefpeilen» geeft aan of de streefpeilen van drie belangrijke watersystemen (het IJsselmeer, Amsterdam-Rijnkanaal/ Noordzeekanaal en het Haringvliet) op het afgesproken niveau worden gehouden, wat het beleidsdoel is. Stuwen en spuien/gemalen zijn nodig om dit peil te sturen.
- De derde indicator heeft betrekking op altijd werkende spuiende kunstwerken, stuwen en gemalen die een absolute voorwaarde zijn om de water af- en aanvoer goed te kunnen reguleren en een adequaat peilbeheer uit te voeren.

3.02 Beheer, onderhoud en vervanging

Motivering

Het zodanig in conditie houden van het hoofdwatersysteem dat de primaire functies voor zowel waterveiligheid als voor de zoetwatervoorziening (inclusief waterkwaliteit) worden vervuld.

Producten

Het beheer en onderhoud omvat waterveiligheid (bescherming tegen overstromen door hoogwater) en de zoetwatervoorziening.

Voor de volledigheid wordt ook verwezen naar artikel 18.12 van het Infrastructuurfonds, waaronder ondermeer middelen voor Beheer en Onderhoud zijn bestemd, die nog niet aan netwerken kunnen worden toebedeeld.

In bijlage E is een nadere toelichting opgenomen op de wijze van aansturing van Beheer en Onderhoud, IBO, de voortgang implementatie versoberingen en efficiency, de budgettaire aspecten tot en met 2028, DBFM, areaalgroei, Vervanging en Renovaties en overige ontwikkelingen.

3.02.01 Waterveiligheid

Binnen waterveiligheid wordt onderscheid gemaakt tussen:

1. Kustlijnhandhaving (conform de herziene basiskustlijn 2001).
2. Beheer en onderhoud Rijkswaterkeringen en stormvloedkeringen (conform de Waterwet).
3. Beheer en Onderhoud uiterwaarden.

RWS heeft de wettelijke zorg voor de primaire waterkeringen en de stormvloedkeringen, die in beheer zijn bij het Rijk, en voor de handhaving van de basiskustlijn (nota Kustlijninzorg 1990 en Nationaal Waterplan). De handhaving van de basiskustlijn gaat afslag van strand en duinen tegen (veiligheid) en houdt Nederland (het strand) op zijn plaats (economie). Het zijn voornamelijk de waterschappen die de primaire waterkeringen (dijken en duinen) beheren, ook die langs de Nederlandse kustlijn. Het weergegeven areaal betreft alleen het areaal dat in beheer is bij RWS.

ad 1. Kustlijnhandhaving

Het handhaven van de kustlijn wordt gerealiseerd door het suppleren van zand op het strand of in de vooroever (onder water). Het Nederlandse kuststelsel kent een continu verlies aan zand dat jaarlijks moet worden gecompenseerd. Vanaf 2001 wordt ook zand gesuppleerd om de zandverliezen op dieper water (kustfundament) te compenseren. Daarmee wordt de zandhoeveelheid in het kustfundament op peil gehouden en wordt het effect van de zeespiegelstijging (deels) tenietgedaan. Daarnaast zijn lokale maatregelen zoals onderhoud van dammen en strandhoofden van belang, om structurele kusterosie te bestrijden.

ad 2. Beheer en Onderhoud Rijkswaterkeringen en stormvloedkeringen

• Rijkswaterkeringen

RWS beheert en onderhoudt 193 kilometer primaire waterkeringen. Deze lengte is lager dan in 2013 omdat de in 2014 te verwachten overdracht van areaal in het kader van het Bestuursakkoord Water is meegenomen. Vast onderhoud wordt gepleegd, bijvoorbeeld het maaien van dijken. Daarnaast wordt variabel onderhoud gepleegd. Dat betekent dat de waterkeringen periodiek worden geïnspecteerd en dat zo nodig tekortkomingen worden verholpen.

Primaire waterkeringen zijn waterkeringen die onder de Waterwet vallen omdat ze bescherming bieden tegen het buitenwater³. Het gaat met name om enkele zeedijken op de Waddeneilanden, de Afsluitdijk, de Houtribdijk, de dijk van Marken en dammen in Zeeland en Zuid-Holland. In 2011 is de derde landelijke toetsing van primaire waterkeringen afgerond. Keringen die bij deze inspectie zijn afgekeurd worden meegenomen in het kader van het nHWBP. Naast deze primaire waterkeringen beheert en onderhoudt RWS ook 435 kilometer niet-primaire waterkeringen (dijken en duinen) meestal aangeduid als regionale keringen. Ook deze lengte is lager dan in 2013 vanwege de te verwachten overdrachten in 2014 van areaal in het kader van het Bestuursakkoord Water. De normen voor deze regionale keringen in beheer bij het Rijk worden door de Minister van IenM vastgesteld na afstemming met de provincies. Deze hoeven geen bescherming te bieden tegen het buitenwater.

• *Stormvloedkeringen*

Om ons land tegen de zee te beveiligen is een aantal stormvloedkeringen aangelegd, die bij hoogwater gesloten kunnen worden. Deze stormvloedkeringen zijn ook primaire waterkeringen (welke vallen onder de Waterwet). Het Rijk heeft vier stormvloedkeringen in beheer: de Oosterscheldekering, de Maeslantkering, de Hartelkering en de Hollandse IJsselkering. In het kader van het Bestuursakkoord Water wordt in 2014 de Ramspolkering van het Waterschap Groot-Salland aan RWS overgedragen.

Het onderhoud aan de keringen betreft voornamelijk het conserveren van de schuiven en de overige constructiedelen, het onderhoud aan werktuigbouwkundige en elektronische onderdelen en het onderhoud aan het besturingssysteem. Naast deze onderhoudsactiviteiten vindt de bediening van deze objecten plaats en worden periodiek inspecties uitgevoerd.

Ad 3. Beheer en Onderhoud uiterwaarden

Het Rijk beheert 5.387 ha aan uiterwaarden. Het beheer en onderhoud is gericht op het op orde houden van de vegetatie in de uiterwaarden teneinde hoogwater effectief te kunnen afvoeren. Dit betreft een reguliere Beheer en Onderhoud taak die losstaat van de inhaalslag Stroomlijn die verantwoord wordt onder onderdeel 3.02.03 Vervanging. In 2014 komt een zogenoemde vegetatielegger gereed welke normerend is voor het onderhoud van de vegetatie in de uiterwaarden om onnodige stuwings door vegetatie te voorkomen.

3.02.02 Zoetwatervoorziening

Onder dit programma vallen alle activiteiten die noodzakelijk zijn om het hoofdwatersysteem zodanig te onderhouden dat de beoogde functies voor waterverdeling volgens de vigerende regelgeving en waterakkoorden kunnen worden vervuld. Dit betreft ondermeer het beheer en onderhoud voor:

- Waterverdeling en peilbeheer;
- Stuwende en spuiende kunstwerken;
- Natuurvriendelijke oevers, implementatie Kader Richtlijn Water (KRW), implementatie Waterwet en Natura 2000.

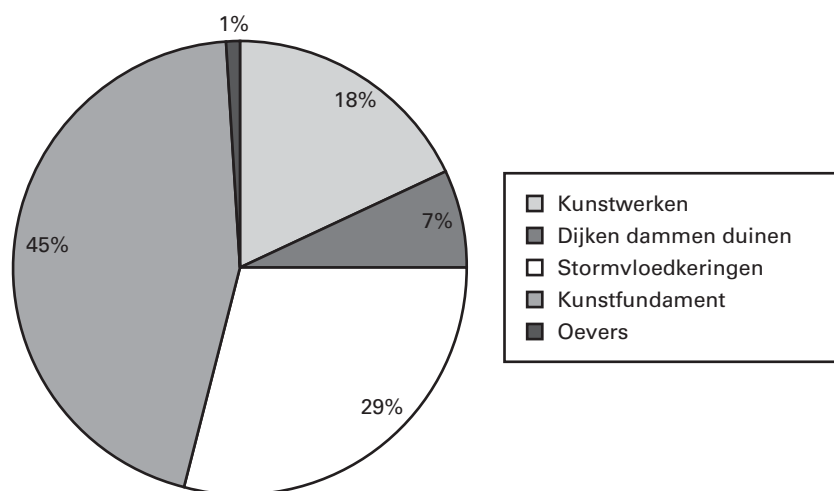
³ Onder Buitenwater valt volgens de waterwet: water van een oppervlaktewaterlichaam waarvan de waterstand direct invloed ondergaat bij hoge stormvloed, bij hoog opperwater van een van de grote rivieren, bij hoog water van het IJsselmeer of het Markermeer, dan wel bij een combinatie daarvan.

Onder zoetwatervoorziening valt ook de uitwerking van respectievelijk Waterbeheer 21^e Eeuw (WB21) en de implementatie van de KRW, alsmede de maatregelen in het kader van Natura 2000. Zowel de KRW als Natura 2000 streven naar het beschermen van gezonde watersystemen die een duurzaam gebruik mogelijk maken. Voor de KRW zijn stroomgebiedbeheersplannen in uitvoering, die bepalen welke maatregelen op het terrein van beheer en onderhoud genomen worden om aan de KRW te blijven voldoen.

Meetbare gegevens

Beheer en Onderhoud

In onderstaande figuur is een verdeling gegeven van de beheer- en onderhoudskosten voor kunstwerken, dijken, dammen, duinen, stormvloedkeringen, kustfundament en oevers. Deze percentages zijn gebaseerd op een meerjarig gemiddelde.

Waterveiligheid

Areaal	Eenheid	Omvang 2014	Budget 2014 x € 1 mln.
Kustlijn	km	293	66,4
Stormvloedkeringen	aantal	5	40,1
Dammen, dijken en duinen, uiterwaarden w.o.:			25,8
– Dijken, dammen en duinen, primaire waterkeringen	km	193	
– Niet primaire waterkeringen/duinen	km	435	
– uiterwaarden in beheer Rijk	ha	5.387	
Totaal			132,3

Toelichting:

In deze begroting is het aantal kilometers voor dammen, dijken, duinen en uiterwaarden weergegeven zoals bepaald bij het opstellen van de leggergegevens. Deze lengte is lager dan in 2013 doordat de overdrachten zijn meegenomen, die in het kader van het Bestuursakkoord Water in 2014 worden gerealiseerd. Door de verwachte overdracht van de Ramspolkering van het Waterschap Groot-Salland naar RWS neemt het aantal stormvloedkeringen met 1 toe naar 5 stuks. De financiële omvang is exclusief gecentraliseerde taken voor waterveiligheid, omdat deze niet specifiek aan de areaalopdeling zijn toe te wijzen.

Indicatoren					
	Indicator	Eenheid	Realisatie 2012	Streefwaarde 2013	Streefwaarde 2014
BenO Waterveiligheid	De basiskustlijn is voldoende op zijn plaats gebleven (minstens 90% van de meetlocaties ligt zeewaarts van de afgesproken kustlijn). De 4 stormvloedkeringen zijn steeds beschikbaar om hoogwater te keren en voldoen aan de veiligheidsnormen uit de Waterwet. Indicator is het percentage van de stormvloedkeringen dat voldoet aan de afgesproken faalkanseis.	%	92%	90%	90%
		%	n.v.t.	100%	100%

Toelichting:

- De eerste indicator geeft aan of de basiskustlijn niet verder landinwaarts is verschoven dan in 1990 is afgesproken (en in 2001 is herijkt). Kleine verschuivingen zijn normaal en toegestaan, en worden door middel van het kustsuppletieprogramma gecorrigeerd. De mogelijke kleine verschuivingen komen tot uitdrukking in de streefwaarde dat 90 procent van de basiskustlijn op zijn plaats blijft.
- De tweede indicator is gericht op dat de 5 stormvloedkeringen te allen tijde (in het stormseizoen) voldoen aan de afgesproken faalkanseis.

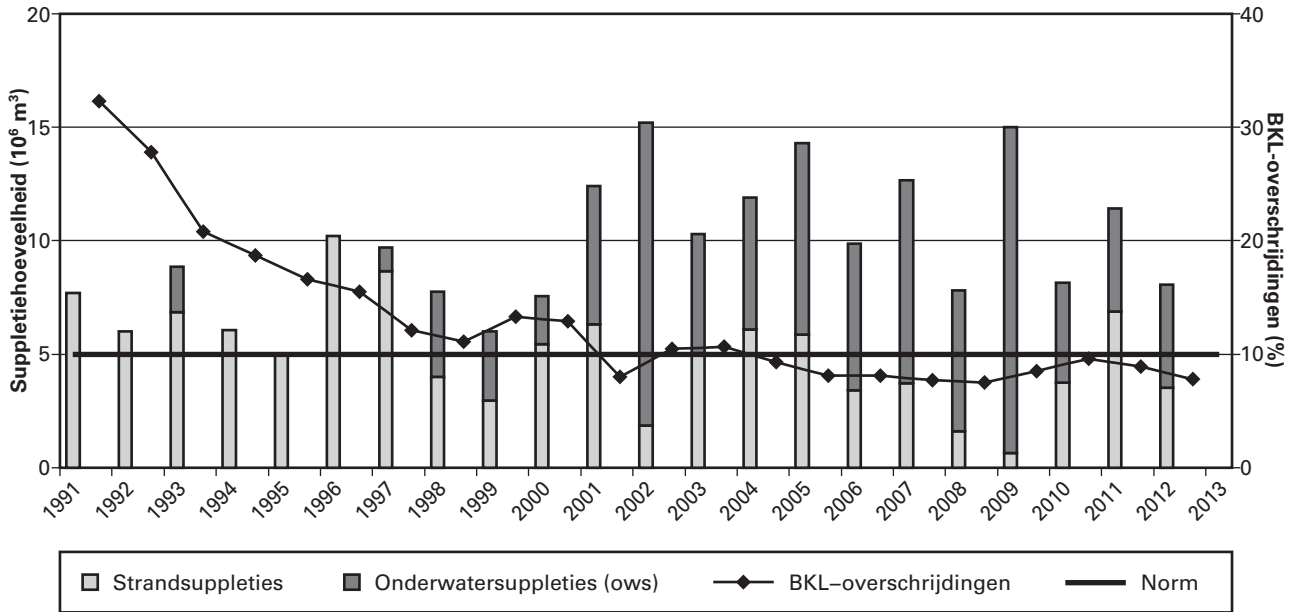
Tabel met faalkans van de vijf stormvloedkeringen in beheer bij Rijkswaterstaat

stormvloedkeringen:	faalkans /overschrijdingskans	Streefwaarde 2013	Streefwaarde 2014
Maeslantkering	faalkans bij sluiten	1:100	1:100
Hartelkering	faalkans bij sluiten	1:19	1:19
Hollandse IJsselkering	faalkans bij sluiten	1:47	1:47
Oosterscheldekering	overschrijdingskans in jaar	1:4000	1:4000
Ramspolkering	faalkans bij sluiten	(1:286)	1:286

Toelichting:

- De Maeslantkering, Hartelkering, Hollandse IJsselkering en Ramspolkering kennen afspraken over faalkanseisen (de kans dat de kering bij een sluitvraag niet gesloten kan worden). De kansen worden uitgedrukt in aantal sluitvragen: bij 100 sluitvragen mag de Maeslantkering 1 keer falen.
- Voor de Oosterscheldekering geldt het wettelijk beschermingsniveau van 1: 4000 voor de dijkkring (overschrijdingskans; dit is de kans dat bij falen van de Oosterscheldekering de toetspeilen in het Oosterschelde bekken worden overschreden). De kans wordt uitgedrukt in jaar (1: 4000 jaar)
- De Ramspolkering wordt in 2014 overgedragen van het Waterschap Groot-Salland naar RWS.

Jaarlijkse hoeveelheden zandsuppleties en percentages raaien¹ waarin de basiskustlijn is overschreden.

¹ Jaarlijks worden kustmetingen uitgevoerd om de actuele ligging van de basiskustlijn te bepalen. Deze metingen voor het bepalen van de ligging van de kustlijn worden uitgevoerd langs lijnen, die loodrecht staan op de kust (raaien). Deze raaien (totaal 1.465) hebben een onderlinge afstand van 200 à 250 meter.

Toelichting

Het aantal raaien waarin de basiskustlijn wordt overschreden mag maximaal 15 procent zijn; het streven is om het aantal overschrijdingen onder de 10 procent te houden.

Suppleren voor kustlijnzorg

Om de basiskustlijn en het kustfundament te kunnen handhaven wordt jaarlijks gemiddeld 12 mln m³ zand gesuppleerd. Hiertoe wordt een suppletieprogramma opgesteld en meerjarige contracten afgesloten, waarbij voor een deel van de suppleties een jaarlijkse bijstelling mogelijk is. Inhoud en omvang van dit programma kan jaarlijks variëren naargelang specifieke behoefte en budgettaire mogelijkheden. Bij de aanbesteding van de suppletieprogramma's hebben de aannemers de vrijheid om de suppletiewerkzaamheden over meerdere jaren te spreiden. Om te bereiken dat voor het beschikbare budget de maximale hoeveelheid zand wordt gesuppleerd is vanaf 2012 een nieuwe marktbenadering gekozen met contracten voor een periode van 4 jaar.

Realisatie en prognose kustsuppleties

Realisatie en prognose kustsuppleties			
in mln m ³	realisatie	realisatie	prognose
Jaar	2011	2012	2012–2015
Handhaven basiskustlijn en kustfundament	11.437	8.060	48.000

Toelichting

In bovenstaande tabel zijn de uitgevoerde suppleties opgenomen van de programma's 2011 en 2012. Door het afsluiten van meerjarige contracten in 2012 wordt een deel van de suppleties van 2012 later uitgevoerd. Het

suppletievolume over de periode 2012–2015 zal echter wel ca. 48 mln m³ bedragen (vierjarige contractperiode met gemiddeld 12 mln m³ per jaar met één jaar uitloop); uitloop van een klein deel van de suppleties in 2016 is vanwege de gekozen contractvorm toegestaan.

Zoetwatervoorziening

Zoetwatervoorziening			
Areaal	Eenheid	Omvang 2014	Omvang 2014 in € 1 mln
Binnenwateren en daarin gelegen kunstwerken (spui-, uitwateringskolken, stuwen en gemalen)	km ²	3.032	
Aantal kunstwerken	stuks	120	
Totaal			19

Toelichting

Het areaal binnenwateren omvat alle door RWS beheerde wateren (ondermeer rivieren, kanalen en IJsselmeer) maar is exclusief Noordzee, water in Caribisch Nederland, Waddenzee en Westerschelde. Het aantal km² binnenwateren neemt met 24 km² af vanwege overdrachten in het kader van het Bestuursakkoord Water.

Het aantal kunstwerken is lager dan in 2013 door overdrachten in het kader van het Bestuursakkoord Water. De spui- en uitwateringskolken, stuwen en gemalen zijn middelen om het streefpeil en de waterverdeling in Nederland te kunnen realiseren. De beschikbaarheid van streefpeilen is een indicator bij watermanagement, het onderhoud aan de spui- en uitwateringskolken, stuwen en gemalen draagt hier aan bij.

3.02.03 Vervanging

Motivering

Het zodanig in conditie houden van het hoofdwatersysteem dat de primaire functie voor zowel waterveiligheid als zoetwatervoorziening vervuld kan worden.

Producten

De waterveiligheid en beschikbaarheid moet in stand worden gehouden tegen de achtergrond van een beperkte technische levensduur van kunstwerken. Het einde van de levensduur kan ontstaan door de ouderdom van het kunstwerk of door intensiever gebruik dan bij het ontwerp is voorzien. Door de intensieve aanleg in de eerste helft en met name ook vanaf de jaren 60 van de vorige eeuw valt te verwachten dat deze problematiek geleidelijk zal toenemen.

Vervangingen en renovaties van kunstwerken worden ondergebracht binnen het programma Vervanging en Renovatie. De scope van het programma omvat alle kunstwerken waar zich binnen de duur van het programma een levensduurproblematiek voordoet met mogelijke ernstige gevolgen voor de veiligheid en beschikbaarheid. De projecten in het Programma verlengen de levensduur van de kunstwerken zodat de veiligheid en de beschikbaarheid van de bestaande infrastructuur in stand wordt gehouden.

Het budget dat op dit artikelonderdeel in de huidige begrotingsperiode is opgenomen, is bestemd voor de werkzaamheden ten behoeve van de stuwen Nederrijn Lek en Inhaalslag stroomlijn (2)

Water.	project	Gereed	
Nederrijn/Lek	Renovatie stuwensemble in Nederrijn en Lek	2019	1
Diversen	Stroomlijn	2016	2

Meetbare gegevens

Toelichting

1. Na de afgebroken aanbesteding bij het project Stuwen Nederrijn Lek, vanwege het feit dat de biedingen hoger waren dan het beschikbare budget, zie de begroting van het Infrastructuurfonds over 2010, pag. 33, is dit project in 2009 doorgestart. De renovatie wordt nu in twee fases uitgevoerd. In 2010 is met de uitvoering van de urgente maatregelen en de voorbereiding van fase twee (levensduur verlengend onderhoud) gestart. Het project loopt uiterlijk door tot en met 2019.
2. Begroeiing langs de rivier heeft op sommige plekken een negatief effect op de maatregelen die worden genomen voor de waterveiligheid. Het project Stroomlijn brengt in kaart waar de vegetatie moet worden aangepast en zorgt ervoor dat de vegetatie in de uiterwaarden waar nodig en mogelijk verwijderd wordt. Uitvoering van het programma gebeurt in samenwerking met de eigenaren van de gebieden en in afstemming met de lopende waterveiligheidsprogramma's.

Artikel 4 Experimenteren cf. art. III Deltawet

Omschrijving van de samenhang in beleid

De Waterwet voorziet in een zogenaamde experimenteerbepaling die het mogelijk maakt om uit het Deltafonds uitgaven te doen voor maatregelen en voorzieningen op andere beleidsterreinen zoals natuur, milieu en economische ontwikkeling. Voorwaarde is wel dat deze maatregelen samenhangen met maatregelen voor waterveiligheid of zoetwatervoorziening en dat sprake is van additionele financiering in de vorm van het toevoegen van extra middelen aan het fonds afkomstig van andere begrotingen van het Rijk of derden. Dit artikel dient hiertoe.

Als het voornemen bestaat om een investering te doen vanwege de waterveiligheid, en daarbij tevens maatregelen te treffen ter bescherming van de natuur, moeten de kosten die gepaard gaan met de aspecten die geen betrekking hebben op waterveiligheid gedekt worden door bijdragen uit een of meer andere rijksbegrotingen of van eventuele derden. In dit voorbeeld ligt een bijdrage uit de begroting van het ministerie van EZ voor de hand. Zodra concrete projectvoorstellen met bijdragen van andere partijen gereed zijn om via het experimenteerartikel te realiseren, kan nadere uitwerking worden gegeven aan toepassing van dit experimenteer artikel, zoals wordt verzocht in de motie Jacobi (Kamerstukken II 2011/2012, 27 625, nr. 261).

Budgettaire gevolgen van de uitvoering van art. 4 Experimenteren cf art. III Deltawet (in € 1.000)							
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verplichtingen							
Uitgaven	0	0	0	0	0	0	0
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>			0%				
4.01 Experimenteerprojecten	0	0	0	0	0	0	0
4.01.01 Experimenteerprojecten							
Van totale uitgaven:							
– Bijdrage aan agentschap RWS							
– Restant	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0
4.09 Ontvangsten Experimenteerartikel	0	0	0	0	0	0	0
4.09.01 Ontvangsten Experimenteerartikel							

Onderstaand zijn de beschikbare budgetten na de begrotingsperiode tot en met 2028 jaar op jaar gepresenteerd op artikelonderdeelniveau.

Bedragen x € 1.000								
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
4 Experimenteren cf art. III								
Deltawet	uitgaven	0	0	0	0	0	0	0
4.01 Experimenteerprojecten		0	0	0	0	0	0	0
4.09 Ontvangsten Experimenteerartikel	Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0
Bijdragen van hfdst XII (art 26)		0	0	0	0	0	0	0

Bedragen x € 1.000

		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
4 Experimenteren cf art. III Deltawet	uitgaven	0	0	0	0	0	0	0	0
4.01 Experimenteerprojecten		0	0	0	0	0	0	0	0
4.09 Ontvangsten Experimenteerartikel	Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0	0
Bijdragen van hfdst XII (art 26)		0	0	0	0	0	0	0	0

4.01 Experimenteerprojecten

Motivering

Het experimenteerartikel staat ten dienste van een integrale uitvoering van het Deltaprogramma en biedt de mogelijkheid tot integrale bekostiging.

Producten

In de voorliggende begroting zijn daarvoor geen middelen beschikbaar gesteld vanuit andere begrotingen.

Artikel 5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven

Omschrijving van de samenhang in het beleid

Op dit artikel worden de apparaatskosten van RWS en de Deltacommissaris geraamd alsmede overige netwerkgebonden uitgaven van RWS en programmauitgaven van de Deltacommissaris die niet direct aan de afzonderlijke projecten uit dit Deltafonds zijn toe te wijzen.

Budgettaire gevolgen van de uitvoering van art. 5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven (in € 1.000)							
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verplichtingen	0	253.374	237.288	228.474	222.381	219.219	225.887
Uitgaven	0	244.028	222.828	213.740	212.081	209.220	219.216
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>			100%				
<i>5.01 Apparaat</i>	0	198.849	185.269	176.510	171.389	169.000	175.670
5.01.01 Staf Deltacommissaris		2.260	1.965	1.852	1.821	1.770	1.720
5.01.02 Apparaatskosten RWS		196.589	183.304	174.658	169.568	167.230	173.950
<i>5.02 Overige uitgaven</i>	0	55.024	52.019	51.923	50.992	50.219	50.217
5.02.01 Overige netwerkgebonden uitgaven		52.864	50.058	50.003	49.031	48.258	48.256
5.02.02 Programma-uitgaven DC		2.160	1.961	1.920	1.961	1.961	1.961
5.02.03 Overige uitgaven							
<i>5.03 Investeringsruimte</i>	0	- 9.845	- 14.460	- 14.693	- 10.300	- 9.999	- 6.671
5.03.01 Programmeerruimte		- 9.845	- 14.460	- 14.693	- 10.300	- 9.999	- 6.671
5.03.02 Beleidsruimte							
Van totale uitgaven							
- Bijdrage aan agentschap RWS		249.453	233.362	224.661	218.599	215.488	222.206
- Apparaatsuitgaven		2.260	1.965	1.852	1.821	1.770	1.720
- Restant		- 7.685	- 12.499	- 12.773	- 8.339	- 8.038	- 4.710
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0
5.09 Netwerkgebonden kosten en overige ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0
5.09.01 Overige ontvangsten							

Onderstaand zijn de beschikbare budgetten na de begrotingsperiode tot en met 2028 jaar op jaar gepresenteerd op artikelonderdeelniveau. De mutaties zijn in de verdiepingsbijlage bij de begroting op dit zelfde detailniveau tot en met 2028 toegelicht.

Bedragen x € 1.000								
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven	uitgaven	222.828	213.740	212.081	209.220	219.216	259.610	297.381
5.01 Apparaat		185.269	176.510	171.389	169.000	175.670	175.532	174.183
5.02 Overige uitgaven		52.019	51.923	50.992	50.219	50.217	50.219	50.219
5.03 Investeringsruimte		- 14.460	- 14.693	- 10.300	- 9.999	- 6.671	33.859	72.979
5.09 Netwerkgebonden kosten en overige ontvangsten	Ontvangsten							
Bijdragen van hfdst XII (art 26)		222.828	213.740	212.081	209.220	219.216	259.610	297.381

		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven									
	uitgaven	268.726	234.188	258.663	409.132	371.835	416.574	417.412	449.083
5.01 Apparaat		176.356	176.356	176.356	176.356	176.356	176.356	176.356	176.356
5.02 Overige uitgaven		48.375	48.375	48.375	48.375	48.375	48.375	49.114	47.636
5.03 Investeringsruimte		43.995	9.457	33.932	184.401	147.104	191.843	191.942	225.091
5.09 Netwerkgebonden kosten en overige ontvangsten	Ontvangsten								
Bijdragen van hfdst XII (art 26)		268.726	234.188	258.663	409.132	371.835	416.574	417.412	449.083

5.01 Apparaat

Motivering

In uitzondering op de systematiek van Verantwoord Begroten worden op deze begroting ook de apparaatskosten van de Deltacommissaris en RWS gepresenteerd.

Producten

Staf Deltacommissaris

De Deltacommissaris moet, conform de Waterwet, de totstandkoming en uitvoering van het Deltaprogramma bevorderen. Hij voert overleg met betrokken partijen en bewaakt de voortgang van de uitvoering van het Deltaprogramma.

In de Memorie van Toelichting op de Waterwet, paragraaf 4, artikel 7.22d, is opgenomen dat de Deltacommissaris een eigen bureau ter ondersteuning van zijn werkzaamheden heeft en een budget dat toereikend is voor de hem toebedeelde taken.

Op dit artikel worden de personele en materiële kosten verantwoord, die nodig zijn om de ondersteunende taken van de staf Deltacommissaris te kunnen uitvoeren.

Apparaatskosten Rijkswaterstaat

Dit betreft de apparaatskosten (incl. afschrijving en rente) voor de grote projecten Ruimte voor de Rivier, Maaswerken, HWBP-2, overige aanlegprojecten, verkenningen en planuitwerkingen, watermanagement, Beheer en Onderhoud, de uitvoering van landelijke taken en inhuur.

5.02 Overige Uitgaven

Producten

Overige netwerkgebonden uitgaven

Onder overige kosten zijn de externe kosten opgenomen die niet direct toewijsbaar zijn aan de producten van het Deltafonds. Hiertoe behoren externe kosten voor basisinformatie, sectorspecifieke ICT, kennisontwikkeling en innovatie en landelijke taken op het gebied van aanleg.

Programmauitgaven Deltacommissaris

Deze uitgaven worden gedaan voor het Deltaprogramma en de hoofdtaken van de Deltacommissaris.

5.03 Investeringsruimte

Op dit artikel wordt de voor het Deltafonds beschikbare investeringsruimte tot en met 2028 verantwoord. Deze investeringsruimte is in 2011 gecreëerd voor het totale Infrastructuurfonds (zie Voorjaarsnota 2011, Bijlage 3, «Beoordelingskader Infrastructuurfonds 2021–2028»). Met de oprichting van het Deltafonds is een deel van deze ruimte verschoven naar het Deltafonds (zie ook artikel 18.11 Investeringsruimte van de begroting van het Infrastructuurfonds).

In het Regeerakkoord is vastgelegd dat 80 procent van de resterende investeringsruimte in het Deltafonds vrijgegeven wordt. Dit betekent dat voor de komende kabinetsperiode in totaal ruim € 1,1 mrd beschikbaar is voor nieuwe investeringen (i.e. programmaruimte). Na verwerking van de resterende taakstelling uit het Begrotingsakkoord (€ 385 mln), de prijsindexatie en aanbestedingsmeevallers van diverse projecten resteert op dit moment een programmaruimte van circa € 0,8 mrd. Daarnaast is een beleidsruimte van circa € 275 mln, waarover besluitvorming wordt overgelaten aan een volgend kabinet.

IenM dekt in de ontwerpbegroting 2014 de schade door het niet-uitkeren van de prijsbijstelling uit de resterende Investeringsruimte. Resteert dan een kasritmeprobleem (zie hieronder het effect verwerking index 2013). IenM lost dit uiterlijk bij ontwerpbegroting 2017 op, maar zo mogelijk eerder bij een eerstvolgende herijking van het Investeringsprogramma.

Bedragen x € 1.000								
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Programmaruimte							26.529	65.649
Beleidsruimte								
Kaseffect verwerking index 2013	- 9.845	- 14.460	- 14.693	- 10.300	- 9.999	- 6.671	7.330	7.330
Totaal begroting 05.03	- 9.845	- 14.460	- 14.693	- 10.300	- 9.999	- 6.671	33.859	72.979

Bedragen x € 1.000									
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	
Programmaruimte	36.665	2.127	26.602	177.071	139.774	184.513	134.763		793.693
Beleidsruimte							49.851	225.091	274.942
Kaseffect verwerking index 2013	7.330	7.330	7.330	7.330	7.330	7.330	7.328		0
Totaal begroting 05.03	43.995	9.457	33.932	184.401	147.104	191.843	191.942	225.091	1.068.635

Artikel 6 Bijdragen andere begrotingen Rijk

Omschrijving van de samenhang in beleid

Op dit artikel worden de ontvangen bijdragen verantwoord die ten laste van de begroting van lenM komen. De doelstellingen van het onderliggend beleid zijn terug te vinden in de begroting van hoofdstuk XII.

Het productartikel is gerelateerd aan artikel 26 Bijdragen aan de Investeringsfondsen op de begroting van hoofdstuk XII.

Budgettaire gevolgen van de uitvoering van art. 6 Bijdragen andere begrotingen Rijk (in € 1.000)							
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verplichtingen							
Uitgaven							
Ontvangsten	0	959.191	1.088.973	1.084.570	1.176.364	936.505	799.794
<i>6.09 Ten laste van begroting lenM</i>	<i>0</i>	<i>959.191</i>	<i>1.088.973</i>	<i>1.084.570</i>	<i>1.176.364</i>	<i>936.505</i>	<i>799.794</i>

Onderstaand zijn de beschikbare budgetten na de begrotingsperiode tot en met 2028 jaar per jaar gepresenteerd op artikelonderdeelniveau. De mutaties zijn in de verdiepingsbijlage bij de begroting op ditzelfde detailniveau tot en met 2028 toegelicht.

Bedragen x € 1.000							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
6 Bijdragen andere begrotingen Rijk							
6.09 Ten laste van begroting lenM							
Ontvangsten	1.088.973	1.084.570	1.176.364	936.505	799.794	697.404	756.558

Bedragen x € 1.000								
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
6 Bijdragen andere begrotingen Rijk								
6.09 Ten laste van begroting lenM								
Ontvangsten	1.120.035	861.866	861.448	953.439	952.665	950.455	950.302	957.213

Bijdragen ten laste van begroting Hoofdstuk XII

Dit begrotingsartikel is technisch van aard.

4. DE BIJLAGEN

A. Verdiepingsbijlage Deltafonds

Artikel 1 Investeren in waterveiligheid		Totaal mutatie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Toelichting
Ontwerpbegroting 2013																			
artikelonderdeel 1.01 Grote projecten																			
Suppletie																			
Wet 2013, artikelonderdeel 1.01 Grote projecten waterveilig.																			
Intens./extens./Desaldering	32.631	4.363	8.591	688.790	723.260	480.459	378.258	195.555	277.547	211.893	90.269	0	0	0	0	0	0	0	1
Waterschappen ivm indexering 2012	12.041				2.939	2.951	2.125	2.096	1.930		2								2
Diverse ontvangsten	22.400			22.400															3
Overboeking binnen artikel 1 Investeren in waterveilig.	51.665	30.999	5.454	15.212															4
Kasschuiven	0	7.838	16.646	29.603	5.450	34.000	-54.085	-35.688	-5.129	2.335	-960								
Mutaties miljoenennota 2014	12.201	56.236	66.120	28.586	41.397	-51.498	-33.206	-2.476	2.337	-960	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2014 artikelonderdeel 1.01 Grote projecten waterveilig.																			
	367.978	673.058	762.726	749.351	530.078	332.884	166.110	283.460	230.546	89.309	0	0	0	0	0	0	0	0	
Ontwerpbegroting 2013 artikelonderdeel 1.02 Overige aanlegprojecten																			
Waterveiligheid																			
Stand eerste suppletie wet 2013, artikelonderdeel 1.02 Overige aanlegprojecten Waterveilig.																			
Intens./extens./Desaldering	21.309	1.293	2.055	109.717	191.221	209.727	238.377	254.899	234.008	678.462	523.898	544.497	446.578	444.578	469.682	444.578	441.341	411.341	1
Eigenbijdrage in projecten Waterschappen ivm wijziging op de waterwet	-337.073		-374	-958	-3.949	-4.064	-12.951	-13.268	-15.039	-35.810	-35.810	-35.810	-35.810	-35.810	-35.810	-35.810	-35.810	-35.810	5
Overboeking naar Provinciefonds	-8.250																		9
Verhoging bijdrage Waterschappen ivm indexering 2012	32.543				490	478	1.304	1.333	1.498	3.430	3.430	3.430	3.430	3.430	3.430	3.430	3.430	3.430	7
Diverse ontvangsten	7.708	7.078			630														2
Overboeking binnen artikel 1 Investeren in waterveilig.	-51.665			-5.454	-15.212														3
Overboeking van artikel 5 Netwerkgb.kosten en o.v.uitg.	6.300	2.850	3.400	50															6
Kasschuiven	0	8.250	0	-500	-38.461	-17.560	33.904	46.650	-19.044	-17.771	-8.497	-6.643							4
Mutaties miljoenennota 2014	11.221	-25.918	-5.328	-55.533	-19.181	25.030	39.436	-32.580	-40.032	-46.494	-40.032	-38.086	-32.330	-32.330	-32.330	-32.330	-32.330	-32.330	-32.380
Stand ontwerpbegroting 2014 artikelonderdeel 1.02 Overige aanlegprojecten Waterveiligheid																			
	197.281	147.835	104.389	135.688	190.546	263.407	294.335	201.428	631.968	483.866	506.411	414.248	412.248	437.352	432.285	408.961			
Ontwerpbegroting 2013 artikelonderdeel 1.03 Studiekosten																			
Stand eerste suppletie wet 2013, artikelonderdeel 1.03 Studiekosten																			
	12.007	6.543	1.677	1.394	350	950	2.246	1.248											
Mutaties miljoenennota 2014	11.292	6.393	1.561	1.394	350	950	2.246	1.248	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Cate- gorie	Totaal mutatie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Kaschulven																	
Inter- tempo- real intens./ extens.																	
Overboeking van artikel 5 Netverkegk.kosten en ovulftg.	0	-1.267	604	552	111												
Mutaties miljeennota 2014	242	242															
Stand ontwerpbeogring 2014 artikelonderdeel 1.03		-1.025	604	552	111	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Studiekosten		10.267	6.997	2.113	1.505	350	950	2.246	1.248	0	0	0	0	0	0	0	0
Ontwerpbeogring 2013 artikelonderdeel 1.04 GIV/PPS		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stand eerste suppletioire vwr 2013 artikelonderdeel 1.04 GIV/PPS		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mutaties miljeennota 2014		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbeogring 2014 artikelonderdeel 1.04 GIV/PPS		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal uitgaven stand ontwerpbeogring 2013 Inv. in waterveiligheid		536.712	796.004	840.338	952.385	737.913	617.153	452.228	512.821	795.132	530.054	450.769	417.104	417.104	417.104	417.104	417.022
Totaal uitgaven stand eerste suppletioire vwr 2013 Inv. in waterveiligheid		553.129	796.968	807.884	913.380	698.758	623.709	456.461	521.192	906.671	614.167	544.497	446.578	444.578	469.682	444.578	441.341
Totaal uitgaven stand ontwerpbeogring 2014 Inv. in waterveiligheid		575.526	827.890	869.228	886.544	720.974	597.241	462.891	486.136	862.514	573.175	506.411	414.248	412.248	437.352	432.285	408.961
Ontwerpbeogring 2013 artikelonderdeel 1.09 Ontv. Investeren in waterveilig- heid		87.689	142.239	198.561	181.000	181.000	181.000	181.000	181.000	181.000	181.000	181.000	181.000	181.000	181.000	181.000	181.000
Stand eerste suppletioire vwr 2013 artikelonderdeel 1.09 Ontv. Inv. in waterveilig- heid		89.221	142.239	198.561	181.000	181.000	181.000	181.000	181.000	181.000	181.000	181.000	181.000	181.000	181.000	181.000	181.000
Eigenbijdrage in projecten Waterschappen Ikv wijziging op de waterwet Verhoging bijdrage Waterschap Ivm Indexering 2012			-374	-958	-3.949	-4.064	-12.951	-13.258	-15.039	-35.810	-35.810	-35.810	-35.810	-35.810	-35.810	-35.810	-35.810
Diverse ontvangsten																	
Mutaties miljeennota 2014		7.078	-374	21.442	110	-635	-9.822	-9.829	-11.611	-32.380	-32.380	-32.380	-32.380	-32.380	-32.380	-32.380	-32.380
Stand ontwerpbeogring 2014 artikelonderdeel 1.09 Ontv. Investeren in waterveiligheid		96.299	141.865	220.003	181.110	180.365	171.478	171.171	169.389	148.620	148.620	148.620	148.620	148.620	148.620	148.620	148.620

Artikel 1. Investeren in waterveiligheid

1. Deze mutatie betreft het ten laste van de investeringsruimte indexeren van het onderliggende programma naar prijspeil 2013.
2. Deze verhoging ad € 30,1 mln betreft een bijdrage ad € 22,4 mln in 2015 van de provincie Overijssel aan het project Ruimte voor de Rivier en hogere ontvangsten ten gunste van de projecten NURG, Zandmotor en Steenbekledingen.
3. Het project hoogwatergeul Kampen wordt in samenhang met het project Ruimte voor de Rivier uitgevoerd. De voor dit project beschikbare middelen worden van artikelonderdeel 1.02 overige aanlegprojecten waterveiligheid overgeboekt naar artikelonderdeel 1.01 Grote projecten waterveiligheid onderdeel Ruimte voor de Rivier.
4. Met deze kasschuif wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de actuele inzichten in de programmering.
5. Waterschappen ontvangen voor projecten uit het HWBP-2 100 procent subsidie en voor de nHWBP-projecten volgens de uitgangspunten van het wetsvoorstel 90 procent subsidie. De overige 10 procent betalen ze zelf. De heffing voor het nHWBP-gedeelte bestaat daardoor uit een solidariteitsdeel dat wordt verevend via het Deltafonds en het projectgebonden aandeel van 10 procent. Dit is de verwerking van de aangepaste subsidiesystematiek in de ontvangsten en uitgavenreeksen voor het nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma.
6. De overboeking ad € 6,3 mln vanuit artikel 5.03 Investeringsruimte betreft de financiering van de voorbereiding van de Rijksstructuurvisie Grevelingen-Volkerak-Zoommeer, de rijksbijdrage aan de marktconsultatie getijcentrale Brouwersdam en de reservering voor het Tidal Test Centre Grevelingen.
7. Deze mutatie betreft de verhoging van de bijdrage van de Waterschappen aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma naar aanleiding van de indexering 2012.
8. Deze mutatie betreft de bijdrage Deltacommissaris in de kosten beleidsadvisering en ondersteuning.
9. Deze mutatie betreft de overboeking van de bijdrage van lenM aan de provincie Limburg voor de proceskosten van respectievelijk de verkenningsfase en planuitwerkingsfase van de gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum.

Artikel 2 Investeren in zoetwatervoorziening

Categorie	Totaal mutatie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Toelichting
Ontwerpbegroting 2013 artikelonderdeel 2.01 Aanleg waantekwantsiteit Stand eerste supplementaire wet 2013 artikelonderdeel 2.01 Verkeersmgmt Mutaties miljeunnota 2014 Stand ontwerpbegroting 2014 artikelonderdeel 2.01 Verkeersmgmt.		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ontwerpbegroting 2013 artikelonderdeel 2.02 Overige waterinvest-zoetwater Stand eerste supplementaire wet 2013 artikelonderdeel 2.02 Beno		27.917	2.146	2.146	8.568	8.567	2.142	2.143	2.142	2.142	2.142	2.142	2.142	2.142	2.142	2.142	2.142	2.142
Indexatie 2013	4	19.714	2.066	2.066	8.610	8.609	2.062	2.063	2.062	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183
Overboeking van artikel 5 Newerkegeb.kosten en ovuutg.				14.463	35.837	4.000												
Haringvliet de Kler		27.575	2	35	2.361	11.260	133											
Kasschuiven		0	-665	-602														
Overboeking binnen artikel 2 Investeren in zoetwater-voorziening		-700	-200															
Invatades miljeunnota 2014		28.346	-863	13.896	38.198	15.260	133	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2014 artikelonderdeel 2.02 Beno		48.060	1.203	15.962	46.808	23.869	2.195	2.063	2.062	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183
Ontwerpbegroting 2013 artikelonderdeel 2.03 Studiekosten		4.200	2.460	41														
Stand eerste supplementaire wet 2013 artikelonderdeel 2.03 Studiekosten		4.571	2.460	41	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overboeking binnen artikel 2 Investeren in zoetwater-voorziening	700	500	200															
Invatades miljeunnota 2014		500	200	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2014 artikelonderdeel 2.03 Studiekosten		5.071	2.660	41	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal uitgaven stand ontwerpbegroting 2013 inv. in zoetwatervoorziening		32.117	4.606	2.187	8.568	8.567	2.142	2.143	2.142	2.142	2.142	2.142	2.142	2.142	2.142	2.142	2.142	2.142
Totaal uitgaven stand eerste supplementaire wet 2013 inv. in zoetwatervoorziening		24.285	4.526	2.107	8.610	8.609	2.062	2.063	2.062	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183
Totaal uitgaven stand ontwerpbegroting 2014 inv. in zoetwatervoorziening		53.131	3.863	16.003	46.808	23.869	2.195	2.063	2.062	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183
Ontwerpbegroting 2013 artikelonderdeel 2.09 Ontv. inv. Waterkwant. en zoetwatervoorz.		2.500																
Stand eerste supplementaire wet 2013 artikelonderdeel 2.09 Ontvangsten		8.061	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangsten i.r.t. salining-waterbodems	2.270	2.270																

Categorie	Totaal mutatie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Mutaties miljoenennota 2014																	
Stand ontvoerbegroting 2014 artikelonderdeel 2.09		2.270	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangsten		10.331	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Artikel 2. Investeren in zoetwatervoorziening

1. Deze mutatie betreft het ten laste van de investeringsruimte indexeren van het onderliggende programma naar prijspeil 2013.
2. De overboeking ad € 54,3 mln vanuit artikel 5.03 Investeringsruimte betreft de financiering:
  - Roode Vaart: lenM draagt € 9,5 mln bij aan het herstel van de oude loop van de Roode Vaart. Deze maatregel is bedoeld om de huidige zoetwaterfunctie van het Volkerak–Zoommeer te compenseren, mocht het Rijk besluiten het Volkerak–Zoommeer weer zout te maken. De rijksbijdrage komt boven op de ruim € 20 mln die de regio zelf voor de Roode Vaart wil investeren.
  - Marker Wadden: Marker Wadden zou een manier kunnen zijn om te voldoen aan de Natura 2000 eisen en daarmee een kosteneffectief begin maken met het Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) dat onderdeel uitmaakt van de drievoudige ambitie van RRAAM. Natuurmonumenten vraagt nu geld voor de 1e fase Marker Wadden en heeft een startkapitaal nodig van € 45 mln, voor het starten van deze 1e fase (kosten gehele 1e fase € 75 mln). € 15 mln van het startkapitaal wordt gefinancierd vanuit de Postcodeloterij; € 30 mln is gevraagd aan de Rijksoverheid. Het aandeel lenM bedraagt hier € 15 mln in. De overige € 30 mln wordt door Natuurmonumenten gezocht in regionale en private financiering. Deze mutatie betreft het aandeel lenM.
  - Haringvliet de Kier: voor het project Haringvliet de Kier wordt een bedrag van € 29,8 mln overgeboekt.
3. Met deze kasschuif wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de actuele inzichten in de programmering.
4. Aanvullend is budget benodigd om in 2014 het eindproduct van het deelprogramma zoetwatervoorziening op te kunnen leveren. Financiering is gevonden binnen het verkenningen/planuitwerkingsprogramma.
5. Ten gunste van het Deltafonds is een bedrag van € 2,2 mln ontvangen voor het saneringsprogramma waterbodems. Dit programma wordt op hoofdstuk XII verantwoord. Met deze mutatie worden deze middelen alsnog ten gunste van gebracht van het saneringsprogramma op hoofdstuk XII.
6. De middelen uit hoofdstuk XII met betrekking tot het project Haringvliet de Kier (waterkwaliteit, incl. KRW) worden overgeboekt naar het Deltafonds, zodat uitvoering van dit integrale project, waarvan het zwaartepunt bij zoetwater ligt, uit één bron kan plaatsvinden.

Artikel 3 Beheer, onderhoud en vervanging

Categorie	Totaal mutatie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Toelichting
Ontwerpbegroting 2013 artikelonderdeel 3.01 Watermanagement		11.794	10.685	11.010	10.263	10.261	10.261	10.261	10.261	10.261	10.261	10.261	10.284	10.284	10.284	10.284	10.284	
Stand eerste supplettoire wet 2013 artikelonderdeel 3.01 Watermanagement		12.280	10.960	11.290	10.538	10.538	10.538	10.538	10.538	10.548	10.548	10.548	10.548	10.548	10.548	10.548	10.548	
Indexatie 2013	2.849	204	182	188	175	175	175	175	175	175	175	175	175	175	175	350	350	1
Mutaties miljoenennota 2014		204	182	188	175	175	175	175	175	175	175	175	175	175	175	350	350	0
Stand ontwerpbegroting 2014 artikelonderdeel 3.01 Watermanagement		12.484	11.142	11.478	10.713	10.713	10.713	10.713	10.713	10.723	10.723	10.723	10.723	10.723	10.723	10.898	10.548	
Ontwerpbegroting 2013 artikelonderdeel 3.02 Beheer, onderhoud en vervanging		144.356	159.691	179.478	177.112	147.495	137.461	137.664	131.290	215.426	224.007	220.007	226.712	226.712	224.212	224.212	230.806	
Indexatie 2013		166.117	169.616	192.890	179.012	149.580	139.545	139.768	138.908	136.108	188.977	225.852	261.951	299.346	228.451	228.451	235.058	
Overboeking van/naar artikel 5 Netwerkgb.kosten en ov.uitg. Kassa'schulven	50.071	2.699	3.384	3.259	2.514	2.362	2.362	2.258	876	2.009	1.240	6.236	3.822	4.950	3.792	7.693		1
Inter-temporeel	-11.000	400	-4.200	-7.600	400													2
Mutaties miljoenennota 2014	0	11.158	-3.000	5.450	18.657	2.514	2.362	-8.528	-10.129	-13.608								3
Stand ontwerpbegroting 2014 artikelonderdeel 3.02 Beheer, onderhoud en vervanging		14.535	-4.501	1.234	22.316	2.514	2.362	-6.270	-9.253	-11.599	1.240	6.236	3.822	4.950	3.792	7.693	0	
Totaal uitgaven stand ontwerpbegroting 2013 B&O en verv.		180.652	165.115	194.124	201.328	152.094	141.907	133.498	129.655	124.509	190.217	232.088	265.773	304.296	232.243	236.144	235.058	
Totaal uitgaven stand eerste supplettoire wet 2013 B&O en verv.		156.150	170.376	190.488	187.375	157.756	147.722	147.925	141.551	225.687	234.268	230.268	236.996	236.996	234.496	234.496	241.090	
Totaal uitgaven stand ontwerpbegroting 2014 B&O en verv.		178.397	180.576	204.180	189.550	160.118	150.083	150.306	149.446	146.656	199.525	236.400	272.499	309.894	238.999	238.999	245.606	
Mutaties miljoenennota 2014		193.136	176.257	205.602	212.041	162.807	152.620	144.211	140.368	135.232	200.940	242.811	276.496	315.019	242.966	247.042	245.606	
Ontwerpbegroting 2014 artikelonderdeel 3.09 Ontvangsten		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Stand eerste supplettoire wet 2013 artikelonderdeel 3.09 Ontvangsten		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Mutaties miljoenennota 2014		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Stand ontwerpbegroting 2014 artikelonderdeel 3.09 Ontvangsten		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

Artikel 3 Beheer, onderhoud en vervanging

1. Deze mutatie betreft het ten laste van de investeringsruimte indexeren van het onderliggende programma naar prijspeil 2013.
2. De overboeking ad € 11 mln vanuit artikel 5.03 Investeringsruimte betreft de financiering:
  - Voor de uitvoering van de inhaalslag van het vegetatiebeheer in het rivierengebied is € 15 mln minder noodzakelijk dan eerder was gereserveerd. Dit vrijvallende bedrag wordt aan de investeringsruimte op artikel 05.03 toegevoegd.
  - Voor de uitvoering van het project stroomlijnen is een aanvullend bedrag nodig van € 4 mln welke gefinancierd wordt uit de investeringsruimte op artikel 05.03.
3. Met deze kasschuif wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de actuele inzichten in de programmering.

Artikel 5 Netwergebonden kosten en overige uitgaven

Categorie	Totaal mutatie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Toelichting
Ontwerpbegroting 2013 artikelonderdeel 5.01		198.231	186.152	177.675	172.771	170.590	177.234	177.097	175.757	177.918	177.918	177.918	177.948	177.948	177.948	177.948	177.948	
Apparaat																		
Stand eerste supplettoire wet 2013 artikelonderdeel 5.01 Apparaat		198.701	184.934	176.185	171.052	168.665	175.328	175.190	173.841	176.014	176.014	176.014	176.014	176.014	176.014	176.014	176.014	
Loonbijstelling 2013		212	200	190	185	183	190	190	190	190	190	190	190	190	190	190	190	1
Overboeking van hoofdstuk XII		-64	135	135	152	152	152	152	152	152	152	152	152	152	152	152	152	2
Mutaties miljoenennota 2014		148	335	325	337	335	342	342	342	342	342	342	342	342	342	342	342	
Stand ontwerpbegroting 2014 artikelonderdeel 5.01 Apparaat		198.849	185.269	176.510	171.389	169.000	175.670	175.532	174.183	176.356	176.356	176.356	176.356	176.356	176.356	176.356	176.356	
Ontwerpbegroting 2013 artikelonderdeel 5.02		49.350	47.254	47.168	46.309	45.388	45.386	45.388	45.388	43.463	43.463	43.463	43.790	43.790	43.790	43.790	43.790	
Overige uitgaven																		
Stand eerste supplettoire wet 2013 artikelonderdeel 5.02 Overige uitgaven		54.563	51.391	51.297	50.381	49.481	49.479	49.481	49.481	47.636	47.636	47.636	47.636	47.636	47.636	47.636	47.636	
Indexering 2013		815	770	768	753	738	738	738	738	739	739	739	739	739	739	739	1.478	3
Overboeking van/naar artikel 1 Investeren in waterveiligheid		-242																
Overboeking van hoofdstuk XII		-112	-142	-142	-142	-142												11
Mutaties miljoenennota 2014		461	628	626	611	738	738	738	738	739	739	739	739	739	739	739	1.478	4
Stand ontwerpbegroting 2014 artikelonderdeel 5.02 Overige uitgaven		55.024	52.019	51.923	50.992	50.219	50.217	50.219	50.219	48.375	48.375	48.375	48.375	48.375	48.375	48.375	48.375	0
Ontwerpbegroting 2013 artikelonderdeel 5.03		30.496	12.785	41.416	54.994	51.715	6.671	8.600	-656	10.861	2.989	35.537	189.352	153.183	196.763	221.878	225.091	
Investeringsruimte																		
Stand eerste supplettoire wet 2013 artikelonderdeel 5.03 Investeringsruimte		-9.845	-14.460	-14.693	-10.300	-9.999	-6.671	-8.600	-2.517	-6.904	-2.989	-8.248	-4.951	-6.079	-4.920	-10.264		3
Indexering 2013		-121.450																
Kasschuiven		0	-27.246	-34.503	14.243	-16.440	20.181	-2.424	34.302	29.044	9.457	6.643						5
Kasschuiven tbv. KRW		0																
Overboeking naar hoofdstuk XII		-2.000																10
Overboeking van/naar artikel 1 Investeren in waterveiligheid		-6.300	-3.400	-50														6
Overboeking van/naar artikel 2 Investeren in zoetwatervoorziening		-54.300		-14.463	-35.837	-4.000												7
Overboeking van/naar artikel 3 Beheer, onderhoud en vervanging		11.000	4.200	7.600	-400													8
Mutaties miljoenennota 2014		-40.341	-27.245	-56.109	-65.294	-61.714	-13.342	25.259	73.635	33.134	6.458	-1.605	-4.951	-6.079	-4.920	-29.936	0	
Stand ontwerpbegroting 2014 artikelonderdeel 5.03 Investeringsruimte		-9.845	-14.460	-14.693	-10.300	-9.999	-6.671	33.859	72.979	43.995	9.457	33.932	184.401	147.104	191.843	191.942	225.091	
Totaal uitgaven stand ontwerpbegroting 2013 Netwergeb.kosten en ov. uitg.		247.581	233.406	224.843	219.080	215.978	222.620	222.485	221.145	249.232	258.232	341.260	460.192	459.418	459.707	459.718	459.789	
Totaal uitgaven stand eerste supplettoire wet 2013 Netwergeb.kosten en ov. uitg.		283.760	249.110	268.898	276.427	269.861	231.478	233.271	222.666	234.511	226.649	259.187	413.002	376.833	420.413	445.528	448.741	

Categorie	Totaal mutatie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Totaal uitgeven stand ontwerpbegroting 2014																	
Netwerfgeb.kosten en ov.uifg.	244.028	222.828	213.740	212.081	209.220	219.216	259.610	297.381	268.726	234.188	258.663	408.132	371.835	416.574	417.412	448.083	
Ontwerpbegroting 2013																	
artikelonderdeel 5.09																	
Ortv./Netwerfgeb.kosten en ov.ontv.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stand eerste supplementaire 2013 artikelonderdeel 5.09																	
Ortv./Netwerfgeb.kosten en ov.ontv.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mutaties milieunota 2014																	
Stand ontwerpbegroting 2014 artikelonderdeel 5.09																	
Ortv./Netwerfgeb.kosten en ov.ontv.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Artikel 5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven

1. Dit is de toevoeging aan het Deltafonds van het uitgekeerde deel van de loonbijstelling 2013. Het betreft de hogere uitgaven voor de werkgever aan ouderdoms- en nabestaandenpensioen en een stijging van de bijdrage in het kader van de Zorgverzekeringswet.
2. Vanwege de uitbreiding van de bezetting van de staf Deltacommissaris met 2 fte, wordt een bedrag van € 0,2 mln per jaar overgeboekt vanuit artikel 98 Apparaatsuitgaven kerndepartement op hoofdstuk XII. Dit is binnen de apparaatsuitgaven lenM een budgettair neutrale boeking. Daarnaast wordt onder invloed van Het Nieuwe Werken vanaf 2013 de kantoorautomatisering gecentraliseerd. Het aandeel in kantoorautomatisering bij de verschillende afnemers wordt overgeboekt naar hoofdstuk XII artikel 98 Apparaatsuitgaven kerndepartement alwaar het centraal beheerd wordt.
3. Deze mutatie betreft het ten laste van de investeringsruimte indexeren van het onderliggende programma naar prijspeil 2013.
4. Deze mutatie betreft de bijdrage ad € 0,03 mln van de directie Kennis, innovatie en strategie, waarvan de beschikbare middelen op hoofdstuk staan geraamd, aan Deltares welke op het Deltafonds wordt verantwoord voor een interviewronde Kennisinfrastructuur. Daarnaast wordt een bijdrage van het Deltafonds ad 0,568 mln aan het Kadaster en Geonovum overgeboekt naar hoofdstuk XII artikel 13.02.06.
5. Met deze kasschuif wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de actuele inzichten in de programmering.
6. Doordat voor het project IJsselsprong Zutphen de bijdrage lenM vastgesteld is op € 18 mln, kan een bedrag van € 2 mln geretourneerd worden aan de beschikbare middelen Nota Ruimte op hoofdstuk XII.
7. Zie toelichting 7 van artikel 1 Investeren in waterveiligheid.
8. Zie toelichting 2 van artikel 2 Investeren in zoetwatervoorziening
9. Zie toelichting 2 van artikel 3 Beheer, onderhoud en vervanging.
10. Met deze boekingen wordt het kasritmeverschil tussen de financieringsbehoefte van de Kaderrichtlijn Water en de financieringsmogelijkheid vanuit het Infrastructuurfonds artikel 18 «Overige uitgaven» gefaciliteerd.
11. Deze mutatie betreft de bijdrage Deltacommissaris in de kosten beleidsadviesing en ondersteuning welke op artikel 1 Investeren in waterveiligheid worden verantwoord.

Artikel 6 Bijdragen andere begrotingen Rijk

Categorie	Totaal mutatie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Ontwerpbegroting 2013 art.ond.6.09 Ten laste van begroting lenM		882.371	1.062.153	1.059.295	1.186.408	939.214	808.637	643.781	686.659	1.091.193	843.696	843.639	935.434	934.660	932.449	932.460	939.043
Stand eerste suppletioire wet 2013 art.ond.6.09 Ten laste van begroting lenM		942.289	1.088.941	1.084.508	1.206.967	956.346	826.332	661.101	714.366	1.109.021	861.524	861.267	953.262	952.488	950.277	950.288	956.871
Loonbijstelling 2013																	
Indexering 2013	3.060	212	200	190	185	183	190	190	190	190	190	190	190	190	190	190	190
Intens./extens.																	
Intens./extens.																	
Intens./extens.																	
Intens./extens.																	
Faciliteren kasrimeververschil financiering KRW vanuit IF	0																
Mutaties miljeunota 2014		16.902	32	62	-30.603	-19.841	26.538	36.303	42.192	11.014	342	181	177	177	178	14	342
Stand ontwerpbegroting 2014 art.ond.6.09 Ten laste van begroting lenM		959.191	1.088.973	1.084.570	1.176.364	936.505	799.794	697.404	756.558	1.120.035	861.866	861.448	953.439	952.665	950.455	950.302	957.213
Totaal ontvangsten stand ontwerpbegroting 2013		882.371	1.062.153	1.059.295	1.186.408	939.214	808.637	643.781	686.659	1.091.193	843.696	843.639	935.434	934.660	932.449	932.460	939.043
Bijdr. andere begr. Rijk																	
Totaal ontvangsten stand eerste suppletioire wet 2013		942.289	1.088.941	1.084.508	1.206.967	956.346	826.332	661.101	714.366	1.109.021	861.524	861.267	953.262	952.488	950.277	950.288	956.871
Rijk																	
Totaal ontvangsten stand ontwerpbegroting 2014		959.191	1.088.973	1.084.570	1.176.364	936.505	799.794	697.404	756.558	1.120.035	861.866	861.448	953.439	952.665	950.455	950.302	957.213
Bijdr. andere begr. Rijk																	

Artikel 6 Bijdragen andere begrotingen Rijk

1. Dit is de toevoeging aan het Deltafonds van het uitgekeerde deel van de loonbijstelling 2013. Het betreft de hogere uitgaven voor de werkgever aan ouderdoms- en nabestaandenpensioen en een stijging van de bijdrage in het kader van de Zorgverzekeringswet.
2. Deze mutatie betreft het ten laste van de investeringsruimte indexeren van het onderliggende programma naar prijspeil 2013. Specifiek betreft dit de indexatie van het aan het Deltafonds gerelateerde deel van artikel 18 «Overige uitgaven» van het Infrastructuurfonds.
3. Deze saldomutatie van € 30 mln betreft een aantal overboekingen tussen de begroting van hoofdstuk XII en het Deltafonds. De mutaties zijn bij de individuele artikelen in het Deltafonds (en in de begroting van hoofdstuk XII) toegelicht. De belangrijkste overboeking betreft het project Haringvliet de Kier welke op het Deltafonds wordt verantwoord.
4. Met deze boekingen wordt het kasritmeverschil tussen de financieringsbehoefte van de Kaderrichtlijn Water en de financieringsmogelijkheid vanuit het Infrastructuurfonds artikel 18 «Overige uitgaven» gefaciliteerd.

B. Paragraaf 4a uit de Waterwet (Het Deltafonds)

§ 4a. Het Deltafonds

Artikel 7.22a

1. Er is een Deltafonds.
2. Het Deltafonds heeft ten doel de financiering en bekostiging van:
  - a. maatregelen en voorzieningen in verband met de opgaven op het gebied van waterveiligheid en zoetwatervoorziening, bedoeld in artikel 4.9, tweede lid;
  - b. het inwinnen, bewerken en verspreiden van met onderdeel a samenhangende gegevens en het verrichten van met onderdeel a samenhangende onderzoeken.

Artikel 7.22b

1. Het Deltafonds is een begrotingsfonds als bedoeld in artikel 9, eerste lid, van de Comptabiliteitswet 2001.
2. Onze Minister beheert het Deltafonds.

Artikel 7.22c

1. De ontvangsten van het Deltafonds zijn:
  - a. een bijdrage ten laste van de begroting van het ministerie van Verkeer en Waterstaat;
  - b. bijdragen ten laste van andere begrotingen van het Rijk;
  - c. bijdragen van derden;
  - d. andere ontvangsten in het kader van het bereiken van de doelen van het Deltafonds.
2. Ten gunste van de begroting van het Deltafonds van enig jaar wordt het batige saldo van dat fonds van het voorafgaande jaar gebracht.

Artikel 7.22d

1. Ten laste van het Deltafonds komen in verband met de opgaven, bedoeld in artikel 4.9, tweede lid, de uitgaven ten behoeve van:
  - a. aanleg, verbetering, beheer, onderhoud en bediening van waterstaatswerken die bij het Rijk in beheer zijn of zullen zijn, ter voorkoming en waar nodig beperking van overstromingen en waterschaarste;
  - b. maatregelen en voorzieningen ter bescherming of verbetering van de chemische of ecologische kwaliteit van watersystemen, voor zover deze onderdeel uitmaken van de opgaven, bedoeld in artikel 4.9, tweede lid, onderdeel a, en;
  - c. het inwinnen, bewerken en verspreiden van met de onderdelen a en b samenhangende gegevens;
  - d. met de onderdelen a en b samenhangende onderzoeken.
2. Onze Minister kan in verband met de opgaven, bedoeld in artikel 4.9, tweede lid, uit het Deltafonds subsidies vertrekken ten behoeve van:
  - a. aanleg, verbetering, beheer, onderhoud en bediening van waterstaatswerken die niet bij het Rijk in beheer zijn of zullen zijn, ter voorkoming en waar nodig beperking van overstromingen en waterschaarste;
  - b. maatregelen en voorzieningen ter bescherming of verbetering van de chemische of ecologische kwaliteit van watersystemen, voor zover deze onderdeel uitmaken van de opgaven, bedoeld in artikel 4.9, tweede lid, onderdeel a;
  - c. met de onderdelen a en b samenhangende onderzoeken.

3. Op subsidies die ten laste komen van het Deltafonds zijn de artikelen 3 tot en met 6 van de Kaderwet subsidies Verkeer en Waterstaat van toepassing.
4. Subsidies als bedoeld in het tweede lid die worden verleend ten laste van een begroting die nog niet is vastgesteld, worden verleend onder de voorwaarde, bedoeld in artikel 4:34, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht.
5. Ten laste van het Deltafonds kunnen eveneens uitgaven worden gebracht ten behoeve van maatregelen en voorzieningen als bedoeld in artikel 7.22a, tweede lid, onderdeel a, alsmede ten behoeve van het inwinnen, verspreiden en bewerken van gegevens en het doen van onderzoek als bedoeld in artikel 7.22a, tweede lid, onderdeel b, met betrekking tot buiten het Nederlandse grondgebied gelegen delen van de stroomgebiedsdistricten Eems, Maas, Rijn en Schelde.
6. Ten laste van het Deltafonds komen tevens uitgaven ten behoeve van het bureau ter ondersteuning van de werkzaamheden van de deltacommissaris, de huisvestingskosten van het bureau en verdere aan de taakvervulling van de deltacommissaris verbonden uitgaven.
7. Ten laste van het Deltafonds komen voorts andere uitgaven in het kader van het bereiken van de doelen van dat fonds.
8. Ten laste van de begroting van enig jaar wordt het nadelige saldo van het Deltafonds van het voorafgaande jaar gebracht.

C. Hoogwaterbeschermingsprogramma

		Totaaloverzicht HWBP											
		Totaal	t/m 2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2014-2028	2014-2020	2021-2028
Begroefing 2014	Artikel	OB2014											
I	Bijdragen /ontvangsten												
I.1	Waterschappen	2.954.467	244.883	131.000	181.000	184.429	184.429	184.429	184.429	184.428	2.709.584	1.234.144	1.475.440
I.1.a	Bijdrage waterschappen Speedwet	243.000	243.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	HWBP-2	239.450	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	nHWBP	3.550	3.550	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
I.1.b	Bijdragen waterschappen Bestuursakkoord Water	2.709.584	-	131.000	181.000	184.429	184.429	184.429	184.429	184.428	2.709.584	1.234.144	1.475.440
	HWBP-2	935.869	-	124.450	171.000	151.489	158.029	114.293	112.758	103.850	935.869	935.869	935.869
	nHWBP	1.773.716	-	6.550	10.000	32.940	26.401	70.136	71.671	80.578	1.773.716	298.276	1.475.440
	Vereeningsdeel (dijkrekening)	1.436.644	-	6.176	9.042	28.991	22.337	57.185	58.413	66.539	1.436.644	247.882	1.188.962
	Projectgebonden Aandeel (10%)	337.072	-	374	958	3.949	4.064	12.951	13.258	15.039	337.072	50.594	286.478
I.1.c	Overige Bijdragen waterschappen	1.883	1.883	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
I.2	Rijk	4.423.848	694.857	146.678	174.339	337.148	165.397	220.461	104.976	228.468	3.728.991	1.377.467	2.351.524
I.2.a	Rijksbijdrage oorspronkelijke financiering	1.140.768	694.857	14.178	8.161-	151.219	20.532-	34.532	80.953-	42.540	445.911	132.823	313.088
	HWBP-2	1.137.218	807.014	14.178	8.161-	151.219	20.532-	34.532	80.953-	42.540	445.911	132.823	313.088
	nHWBP	3.550	3.550	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
I.2.b	Rijksbijdrage Bestuursakkoord Water	2.709.584	-	131.000	181.000	184.429	184.429	184.429	184.429	184.428	2.709.584	1.234.144	1.475.440
	HWBP-2	935.869	-	124.450	171.000	151.489	158.029	114.293	112.758	103.850	935.869	935.869	935.869
	nHWBP bijdrage waterschapsprojecten (dijkrekening)	1.773.716	-	6.550	10.000	32.940	26.401	70.136	71.671	80.578	1.773.716	298.276	1.475.440
I.2.c	Rijksbijdrage Rijkskeringen nHWBP	573.496	-	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500	573.496	10.500	562.996
I	Totaal	7.378.315	939.740	277.678	355.339	521.577	348.826	404.890	289.405	412.896	6.438.575	2.611.611	3.826.964
II	Uitgevenbudget												
II.1	HWBP-2	3.250.288	932.640	263.078	333.839	454.197	295.525	263.118	144.563	250.240	2.317.648	2.004.560	313.088
	Budget Groot Project	3.218.177	917.645	260.507	331.369	451.752	293.100	260.715	142.162	247.839	2.300.532	1.987.444	313.088
II.1.a	- waterschapsprojecten	2.969.588	889.282	245.164	320.963	414.201	215.257	198.187	131.028	242.419	2.080.307	1.767.219	313.088
II.1.b	- rijksprojecten	205.152	12.153	9.709	5.009	33.507	74.277	59.471	9.096	19.300	192.999	192.999	-
II.1.c	- programmabureau (externe kosten)	43.436	16.210	5.633	5.397	4.044	3.566	3.057	2.038	3.491	27.226	27.226	-
II.1.d	Interne kosten	32.111	14.995	2.571	2.470	2.445	2.425	2.403	2.401	2.401	17.116	17.116	-
II.2	nHWBP (inclusief projectgebonden aandeel)	4.128.027	17.330	20.500	22.400	51.750	52.901	141.772	144.842	162.656	4.110.697	596.321	3.513.876
	Deltafonds	3.768.455	17.330	18.626	19.942	46.301	47.337	127.321	130.084	146.117	3.751.125	535.728	3.215.398
II.2.a	- waterschapsprojecten (dijkrekening)	3.037.362	3.717	3.365	8.625	35.539	36.575	116.559	119.322	135.355	3.033.645	455.340	2.578.306
II.2.b	- rijksprojecten	573.496	-	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500	573.496	10.500	562.996
II.2.c	- programmabureau (externe kosten) en innovatie	157.597	13.613	13.761	9.817	9.262	9.262	9.262	9.262	9.262	143.984	69.888	74.096
II.2.d	Interne kosten	22.500	-	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500	22.500	10.500	12.000
II.2.e	Projectgebonden Aandeel (10%)	337.072	-	374	958	3.949	4.064	12.951	13.258	15.039	337.072	50.594	286.478
II	Totaal uitgaven	7.378.315	949.970	283.578	356.239	505.947	348.426	404.890	289.405	412.896	6.428.345	2.601.381	3.826.964
III	Kasschuiven												
	HWBP-2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	nHWBP	-	10.230	5.900	900	-15.630	-1.400	-	-	-	10.230	10.230	-
III	Totaal kasschuiven	-	10.230	5.900	900	-15.630	-1.400	-	-	-	10.230	10.230	-

Toelichting bij het extracomptabele overzicht voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma

Conform het wetsvoorstel doelmatigheid en bekostiging Hoogwaterbescherming wordt in de jaarlijkse begroting en verantwoording van het Deltafonds een extra-comptabel overzicht opgenomen waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe de bijdragen van het Rijk en waterschappen zich verhouden tot de uitgaven van het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Voor een nadere toelichting op de bekostigingssystematiek van het Hoogwaterbeschermingsprogramma wordt verwezen naar de Memorie van Toelichting van het voornoemde wetsvoorstel. Het extracomptabele overzicht is als volgt opgebouwd:

- I. **De ontvangsten en bijdragen van de waterschappen respectievelijk het Rijk.**
  1. De bijdrage van de waterschappen bestaat uit de volgende drie elementen.
    - a) De jaarlijkse bijdragen van de waterschappen in de periode 2011–2013 aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma die voortvloeien uit de Spoedwet (€ 100 mln waarvan € 81 mln voor het HWBP en € 19 mln ter bestrijding van muskusratten).
    - b) De bijdragen die voortvloeien uit het Bestuursakkoord Water: totaal € 131 mln in 2014 en jaarlijks € 181 mln vanaf 2015. Vanaf 2016 worden deze bedragen geïndexeerd op basis van de IBOI, zoals gehanteerd door het ministerie van Financiën. De bijdragen van de waterschappen bestaan uit een projectgebonden aandeel voor het nHWBP dat door de betreffende beheerder direct wordt betaald en een solidariteitsdeel dat via het Deltafonds wordt verevend. Het projectgebonden aandeel bedraagt 10% van de (bruto) begrote uitgaven voor waterschapsprojecten binnen het nHWBP.
    - c) Incidentele ontvangsten bijvoorbeeld in het kader van de eindafrekening van projecten.
  2. De bijdrage van het Rijk bestaat uit de volgende drie elementen:
    - a) De bijdrage van het Rijk zoals vastgelegd in de bijlage van het Bestuursakkoord Water (nadere toelichting op het onderdeel «Financiering van een beheersbaar programma voor de waterkeringen» van het Bestuursakkoord Water), uitgaande van het toen beschikbare budget binnen de Rijksbegroting voor het Hoogwaterschermingsprogramma.
    - b) De bijdragen die voortvloeien uit het Bestuursakkoord Water: € 131 mln in 2014 en € 181 mln vanaf 2015. Vanaf 2016 worden deze bedragen geïndexeerd op basis van de IBOI, zoals gehanteerd door het ministerie van Financiën.
    - c) De bijdrage van het Rijk aan de maatregelen voor Rijkskeringen.
- II. **De uitgaven voor het tweede en nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma**

De uitgaven ten behoeve van hoogwaterbeschermingsmaatregelen bestaan uit:

  - a) Waterschapsprojecten: de subsidies (90 procent van de kosten van een sober en doelmatig ontwerp) voor versterkingen van primaire keringen in beheer van de waterschappen.
  - b) Rijksprojecten: de kosten van versterkingen van primaire keringen in beheer van het Rijk. Deze uitgaven komen voor wat betreft het nHWBP volledig ten laste van het Rijk.
  - c) Programmabureau de kosten van het programmabureau en innovaties waaronder de projectoverstijgende verkenningen.

- d) Het projectgebonden aandeel: wordt door de betreffende beheerder zelf direct betaald.
- e) De interne kosten hebben betrekking op de kosten van de inzet van Rijkswaterstaat-medewerkers binnen de programmabureau's en maken voor de bekostigingssystematiek geen deel uit van de programmabudgetten. Deze kosten vormen vallen onder de 50/50 verdeling en zijn daarom afzonderlijk weergegeven.

De uitgaven die vallen onder a) en c) worden door Rijk en waterschappen voor ieder de helft bekostigd.

III. **De kasschuiven die voortvloeien uit de verschillen tussen de geraamde en begrote uitgaven.**

De ontvangsten van de waterschappen vormen een deel van de uitgaven voor het HWBP. Het andere deel wordt bekostigd door het Rijk. De uitgaven van het HWBP in de begroting wordt in een bepaald uitgaventempo geraamd. Deze kasplanning komt tot stand op basis van de plannings van de diverse projecten, ingediend door de waterschappen (en RWS). Indien de daadwerkelijke uitgaven afwijken van de geraamde uitgaven of plannings van projecten wijzigen worden de uitgavenbudgetten aangepast door middel van kasschuiven binnen de kaders van de lenM-begroting.

D. Overzicht budgetten Deltafonds 2014–2028

Bedragen x € 1.000

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
1															
1.01	827.890	869.228	886.544	720.974	597.241	462.691	486.136	862.514	573.175	506.411	414.248	412.248	437.352	432.285	408.961
1.02	673.068	762.726	749.351	530.078	332.884	166.110	283.460	230.546	89.309	0	0	0	0	0	0
1.03	147.835	104.389	135.868	190.546	263.407	294.335	201.428	631.968	483.866	506.411	414.248	412.248	437.352	432.285	408.961
	6.997	2.113	1.505	350	950	2.246	1.248	0	0	0	0	0	0	0	0
1.09	141.865	220.003	181.110	180.365	171.478	171.171	169.389	148.620	148.620	148.620	148.620	148.620	148.620	148.620	148.620
	686.025	649.225	705.434	540.609	425.763	291.520	316.747	713.894	424.555	357.791	265.628	263.628	288.732	283.665	260.341
2															
2.02	3.863	16.003	46.808	23.869	2.195	2.063	2.062	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183
2.03	1.203	15.962	46.808	23.869	2.195	2.063	2.062	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183
	2.860	41	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.863	16.003	46.808	23.869	2.195	2.063	2.062	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183
3															
3.01	176.257	205.602	212.041	162.807	152.620	144.211	140.368	135.232	200.940	242.811	276.496	315.019	242.966	247.042	245.606
3.02	11.142	11.478	10.713	10.713	10.713	10.713	10.713	10.723	10.723	10.723	10.723	10.723	10.723	10.888	10.548
	165.115	194.124	201.328	152.094	141.907	133.498	129.655	124.509	190.217	232.088	265.773	304.296	232.243	236.144	235.058
	176.257	205.602	212.041	162.807	152.620	144.211	140.368	135.232	200.940	242.811	276.496	315.019	242.966	247.042	245.606
5															
5.01	222.828	213.740	212.081	209.220	219.216	259.610	297.381	288.726	234.188	256.663	409.132	371.835	416.574	417.412	449.063
5.02	185.269	176.510	171.389	169.000	175.670	175.532	174.183	176.356	176.356	176.356	176.356	176.356	176.356	176.356	176.356
5.03	52.019	51.923	50.992	50.219	50.217	50.219	50.219	48.375	48.375	48.375	48.375	48.375	48.375	49.114	47.636
	-14.460	-14.693	-10.300	-9.999	-6.671	33.669	72.979	43.995	9.457	33.932	184.401	147.104	191.843	191.942	225.091
	222.828	213.740	212.081	209.220	219.216	259.610	297.381	288.726	234.188	256.663	409.132	371.835	416.574	417.412	449.063
6															
6.09	1.088.973	1.084.570	1.176.364	936.505	799.794	697.404	756.558	1.120.035	861.866	861.448	953.439	952.665	950.455	950.302	957.213
	141.865	220.003	181.110	180.365	171.478	171.171	169.389	148.620	148.620	148.620	148.620	148.620	148.620	148.620	148.620
	1.088.973	1.084.570	1.176.364	936.505	799.794	697.404	756.558	1.120.035	861.866	861.448	953.439	952.665	950.455	950.302	957.213
	1.230.838	1.304.573	1.357.474	1.116.870	971.272	868.575	925.947	1.268.655	1.010.466	1.010.068	1.102.069	1.101.285	1.099.075	1.098.922	1.105.833
Voeding: Ontvangsten															
Voeding: Bijdrage hfdst XII															
Totaal uitgaven															

E. Beheer en Onderhoud inclusief Verkeers- en watermanagement Hoofdwegen, hoofdvaarwegen en Hoofdwatersysteem⁴

1. Wijze van aansturing en kaders

RWS is verantwoordelijk voor het goed functioneren van het hoofdwegennet, het hoofdvaarwegennet en het Hoofdwatersysteem: de «assets» of eigendommen van het ministerie van Infrastructuur en Milieu. Hierbij treedt RWS op als manager van het gebruik en beheerder van deze netwerken, als uitvoerder van uitbreidingen van deze netwerken en als adviseur voor het ten aanzien hiervan te voeren beleid. RWS wordt op het gebied van Beheer en Onderhoud inclusief verkeer -en watermanagement aangestuurd via prestatiebesturing. Op de artikelen voor Beheer en Onderhoud wordt ook de Vervanging en Renovatie van infrastructuur in beheer bij RWS verantwoord.

De aansturing van Beheer en Onderhoud inclusief verkeers- en watermanagement van de Hoofdwegen, Hoofdvaarwegen en het Hoofdwatersysteem is geregeld via prestatieafspraken, de zogeheten service level agreements (SLA's). In de SLA's worden, voor een periode van 4 jaar, vastgesteld welke prestaties RWS zal leveren, gegeven de daarvoor beschikbare middelen. Deze prestaties sluiten aan bij de beleidsdoelen, het budgettaire kader en de door RWS toegepaste onderhoudsfilosofie en zijn opgenomen in de begroting. De onderhoudsfilosofie is erop gericht om de infrastructuur op langere termijn in stand te houden en naar behoren te laten functioneren, zowel voor individuele als collectieve gebruiksmogelijkheden. Dit betekent dat de gebruiksmogelijkheden en functies van de infrastructuur op peil worden gehouden met inachtneming van de relevante wet- en regelgeving en het vigerend beleid. Tevens wordt hierbij zoveel mogelijk gestreefd naar duurzame oplossingen.

Veroudering, schade en slijtage tasten de objecten van de infrastructuur aan. Onderhoud is noodzakelijk om de functionaliteit van de objecten te waarborgen zodat bijvoorbeeld de sluizen blijven draaien en de stormvloedkeringen sluiten bij hoogwater.

De wijze waarop het beheer en onderhoud moet worden uitgevoerd, wordt voor een deel bepaald door wet- en regelgeving. Hierbij gaat het in de eerste plaats om de juridische en bestuurlijke verankering van de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden die de uitvoeringsorganisatie heeft als beheerder van de infrastructuur zoals de Waterstaatswet en de Wet beheer Rijkswaterstaatswerken. In de tweede plaats betreft het specifieke wet- en regelgeving die direct of indirect voorziet in richtlijnen en randvoorwaarden waarmee rekening moet worden gehouden bij het beheer en onderhoud. Een voorbeeld hiervan is de Waterwet. In de derde plaats betreft het algemene wet- en regelgeving die van invloed is op de wijze waarop werkzaamheden moeten worden uitgevoerd. Voorbeelden hiervan zijn de Arboretwet en wetgeving op het gebied van milieu.

---

⁴ RWS beheert en onderhoudt zowel het Hoofdvaarwegennet, Hoofdwegennet en Hoofdwatersysteem en voert bepaalde taken vanuit het oogpunt van effectiviteit en efficiëntie centraal uit. Ook het IBO-onderzoek uit juni 2012 (Kamerstuk 33 317 nr. 1 met bijlage) richt zich op deze drie hoofdsystemen. Vanuit transparantieoogpunt is ervoor gekozen de tekst van deze bijlage volledig in zowel Infrastructuurfonds als Deltafonds op te nemen.

Bij het realiseren van de prestaties wordt zo veel als mogelijk uitgegaan van het bedrijfseconomisch optimale onderhoudsplan gedurende de gehele levenscyclus. Dit betekent dat het beheer en onderhoud er zoveel mogelijk op is gericht om het gemiddelde meerjaarlijkse kostenniveau van het beheer en onderhoud te minimaliseren. Het gaat hierbij om het vinden van het punt waarop met zo laag mogelijke jaarlijkse kosten, berekend over een langere periode, de gewenste functionaliteit kan worden gegarandeerd. Dit betekent dat de juiste maatregelen op het juiste tijdstip worden genomen. Hierdoor wordt voorkomen dat kapitaalvernietiging plaatsvindt en worden toekomstige hogere kosten van herstelwerkzaamheden vermeden.

Verkeersmanagement betreft de (proces)activiteiten waarbij RWS streeft naar het optimaal benutten van het netwerk door o.a. te zorgen voor vlot en veilig verkeer over de (vaar)weg, maar ook betrouwbare en bruikbare informatie te leveren aan de verschillende belanghebbenden. Watermanagement richt zich op het reguleren van het gebruik van de infrastructuur van het hoofdwatersysteem in de meest ruime zin: Het reguleren van de hoeveelheid water in het hoofdwatersysteem door toepassing van de trits: vasthouden, bergen en afvoeren; Reguleren van de kwaliteit van het water door schoonhouden, scheiden en doorspoelen; Reguleren van het gebruik voor (overige) gebruiksfuncties.

Een deel van de taken voor verkeers- en watermanagement en beheer en onderhoud wordt gecentraliseerd binnen RWS opgepakt. Het gaat bij deze zogeheten landelijke taken onder meer om het verzamelen van basisinformatie, onderhouden van ICT systemen en het inspecteren van het areaal. Er is hier gekozen voor centrale uitvoering met het oog op enerzijds uniformiteit in werkwijze en anderzijds kostenbesparing.

2. IBO

In juni 2012 is het «IBO Beheer en Onderhoud Hoofdvaarwegennet, Hoofdwegennet en Hoofdwatersysteem» aan de Tweede Kamer aangeboden door het vorige kabinet (Kamerstuk [33 317 nr. 1](#) met bijlage), met de mededeling dat het nieuwe kabinet met een reactie komt. Bij deze treft u die reactie aan. Omdat bij de begroting van het Infrastructuurfonds voor 2012 al tot diverse besparingen was besloten lag de nadruk in dit IBO op verdere besparingsmogelijkheden via aanpassing van wet- en regelgeving. Uit het rapport blijkt dat de gevolgen van aanvullende bezuinigingsmaatregelen ingrijpend zijn voor de bereikbaarheid en de leefomgeving. Het rapport geeft geen aanleiding tot aanpassing van de onderzochte wet- en regelgeving.

De Nederlandse infrastructuur wordt, internationaal vergeleken, zwaar belast. De afhankelijkheid van het functioneren van deze infrastructuur is groot. Goed beheer en onderhoud van de bestaande infrastructuur is een basisvoorwaarde voor een robuust mobiliteitssysteem en een concurrerende Nederlandse economie. De wet- en regelgeving die van toepassing is op het mobiliteitssysteem is doorgaans opgesteld om de veiligheid te borgen of de kwaliteit van leefomgeving te handhaven. Zoals in het rapport beschreven biedt de implementatie van wetgeving in Nederland in sommige gevallen een hoger niveau van bescherming dan vanuit Europa strikt noodzakelijk is of in omringende landen het geval is. Doorgaans is dit een resultante van de hoge dichtheid van transport en bevolking die Nederland kenmerkt of de behoefte naar zekerheid over de waterveiligheid.

Beheer en Onderhoud blijft er hard nodig om overal onze sterke basis op orde te houden. Daarom is er voor gekozen om bij de taakstellende bezuinigen van dit kabinet op het Infrastructuurfonds, € 6,4 mrd in de jaren 2014 tot en met 2028, het budget voor beheer en onderhoud ongemoeid te laten (Kamerbrief, «Invulling bezuinigingen Infrastructuurfonds, 13 februari 2013; IENM/BSK-2013/23008). Ook bij de bezuinigingen op het Deltafonds is ervoor gekozen om het Beheer en Onderhoud ongemoeid te laten (in Kamerbrief 33 400 J, nr. 19 is nader ingegaan op de verwerking van de bezuiniging op het Deltafonds als gevolg van het Begrotingsakkoord).

3. Voortgang implementatie versoberingen en efficiency

In Bijlage 5 van de begroting op het Infrastructuurfonds 2013 zijn de diverse versoberings- en efficiëncymaatregelen gepresenteerd, inclusief een inschatting van de besparingen en de effecten. De maatregelen worden stapsgewijs en passend bij de lokale situatie geïmplementeerd. In totaal dienen de versoberingen en efficiëntiemaatregelen op te tellen tot € 1,64 mrd tot en met 2020. Mochten effecten optreden die afwijken van het in het Infrastructuurfonds 2013 gepresenteerde beeld, dan wordt dit aan de Kamer gemeld.

4. Budgettaire aspecten Beheer en Onderhoud 2013–2028

In bijlage 4.2 van de begroting 2012 heb ik u geïnformeerd over de oplossing van het geconstateerde tekort bij het dossier Beheer en Onderhoud tot en met 2020. Een oplossingsmaatregel betrof het reserveren van middelen in de periode na 2020 voor de periode tot en met 2020. In de Voorjaarsnota 2013 zijn middelen voor Beheer en Onderhoud via een kasschuif met het budget voor de Planuitwerking naar de juiste jaren gebracht. Hierdoor kan onderhoud dat anders had moeten worden uitgesteld in de gewenste jaren worden uitgevoerd en wordt eerder uitgesteld onderhoud ingelopen. Onderstaand is per netwerk het budgettaire aspect tot en met 2028 gepresenteerd.

Artikel 12 Hoofdwegen

RWS beheert een totale rijbaanlengte van circa 7.300 km inclusief verbindingswegen en op- en afritten. Voor de periode 2013–2028 is in de begroting 2014 circa € 7,3 mrd beschikbaar voor de externe kosten van verkeersmanagement, beheer en onderhoud, inclusief de landelijk georganiseerde taken.

De indicatoren zoals opgenomen in artikelonderdeel 12.01 en 12.02 van het Infrastructuurfonds liggen zo dicht mogelijk bij de beleidsdoelen en de effecten voor de gebruiker (betrouwbare reistijden, doorstroming, veiligheid), maar moeten ook in de invloedssfeer van de wegbeheerder liggen. Daarom is gekozen voor de indicatoren: «technische beschikbaarheid van de Infrastructuur» en «veroorzaakte hinder vanwege wegwerkzaamheden» voor beschikbare en betrouwbare infrastructuur; «voldoen aan de norm voor verhardingen en tijdig (binnen 24 uur) ingrijpen» ten behoeve van veilige infrastructuur; «betrouwbare en tijdige route-informatie aan derden» voor betrouwbare reisinformatie.

Tabel 1 budget verkeersmanagement en Beheer en Onderhoud Hoofdwegen x € 1.000

Artikel onderdeel		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
12.01	Verkeersmanagement	3.779	2.561	3.990	3.574	3.574	3.574	3.575	3.574
12.01	Verkeersmanagement Landelijke Taken	18.015	16.628	16.684	16.684	16.683	16.683	16.684	16.683
12.01	Totaal verkeersmanagement	21.794	19.189	20.674	20.258	20.257	20.257	20.259	20.257
12.02.01	Beheer en Onderhoud	438.571	425.852	391.838	421.897	473.028	466.571	472.937	472.826
12.02.01	Beheer en Onderhoud Landelijke Taken	15.341	12.882	16.686	16.629	16.579	16.572	16.579	16.577
12.02.01	Totaal Beheer en Onderhoud	453.912	438.734	408.524	438.526	489.607	483.143	489.516	489.403
12.01 + 12.02.01	Totaal verkeersmanagement en Beheer en Onderhoud	475.706	457.923	429.198	458.784	509.864	503.400	509.775	509.660

Artikel onderdeel		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2013–2028
12.01	Verkeersmanagement	3.570	3.568	3.567	3.566	3.564	3.564	3.564	3.571	56.735
12.01	Verkeersmanagement Landelijke Taken	16.731	16.707	16.694	16.681	16.656	16.657	16.654	16.732	268.256
12.01	Totaal verkeersma- nagement	20.301	20.275	20.261	20.247	20.220	20.221	20.218	20.303	324.991
12.02.01	Beheer en Onderhoud	391.178	391.096	391.053	391.008	390.923	390.923	390.915	391.192	6.691.806
12.02.01	Beheer en Onderhoud Landelijke Taken	16.685	16.681	16.678	16.675	16.670	16.670	16.670	16.685	261.259
12.02.01	Totaal Beheer en Onderhoud	407.863	407.777	407.731	407.683	407.593	407.593	407.585	407.877	6.953.065
12.01 + 12.02.01	Totaal verkeersma- nagement en Beheer en Onderhoud	428.164	428.052	427.992	427.930	427.813	427.814	427.803	428.180	7.278.056

Toelichting

Tot en met 2028 is circa € 7.3 mrd beschikbaar voor de externe kosten van beheer, onderhoud en verkeersmanagement inclusief de landelijk georganiseerde taken voor het Hoofdwegenet op artikel 12.01 en 12.02.01 van het Infrastructuurfonds. Met de budgetten worden de afgesproken prestaties gerealiseerd. De budgetten worden over de jaren zo stabiel mogelijk gehouden. De daadwerkelijke programmering van beheer en onderhoudsmaatregelen is een proces dat ondermeer afhankelijk is van veranderend gebruik en weer (bijvoorbeeld het type winterweer), de toestand van het areaal (bijvoorbeeld geconstateerde schadebeelden bij inspecties), wettelijke verplichtingen en gewenste prestaties. Dit kan leiden tot prioriteringen waarbij ook bepaald wordt welke werkzaamheden worden uitgesteld tot latere jaren. De in 2011 besloten efficiëntie en versoberingsmaatregelen leiden op termijn tot een structureel lagere reeks voor beheer en onderhoud vanaf 2021.

Artikel 15 Hoofdvaarwegen

Het Hoofdvaarwegennetwerk heeft een lengte van 7.005 km (3.809 km hoofdtransportassen, hoofdvaarwegen en overige vaarwegen; 3.196 km zeevaarwegen). Voor de periode 2013–2028 is in de begroting 2014 circa € 3,8 mrd beschikbaar voor de externe kosten van verkeersmanagement, beheer en onderhoud inclusief de landelijk georganiseerde taken. De indicatoren zoals opgenomen in artikelonderdeel 15.02 van het Infrastructuurfonds liggen zo dicht mogelijk bij de vigerende beleidsdoelstellingen ten aanzien van de beschikbaarheid en betrouwbaarheid van het hoofdvaarwegennet. Tevens liggen de indicatoren binnen de invloedssfeer van de vaarwegbeheerder. Het betreft de indicator «technische beschikbaarheid» die aangeeft in welke mate het vaarwegennet beschikbaar is voor veilig gebruik. De geplande en ongeplande strem-

mingen geven een beeld van de betrouwbaarheid en beschikbaarheid van de sluizen en bruggen op deze vaarwegen.

Tabel 2 budget verkeersmanagement en Beheer en Onderhoud Hoofdvaarwegen x € 1.000

Artikel onderdeel	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
15.01 Verkeersmanagement	6.339	8.962	7.427	8.280	8.280	8.280	8.280	8.280
15.01 Verkeersmanagement Landelijke Taken	7.383	4.857	4.836	4.842	4.842	4.842	4.842	4.842
15.01 Totaal verkeersmanagement	13.722	13.819	12.263	13.122	13.122	13.122	13.122	13.122
15.02.01 Beheer en Onderhoud	156.626	182.496	201.512	270.609	211.711	212.421	210.058	212.320
15.02.01 Beheer en Onderhoud Landelijke Taken	3.187	4.615	5.175	5.162	5.153	5.144	5.155	5.147
15.02.01 Totaal Beheer en Onderhoud	159.813	187.111	206.687	275.771	216.864	217.565	215.213	217.467
15.01 + 15.02.01 Totaal verkeersmanagement en Beheer en Onderhoud	173.535	200.930	218.950	288.893	229.986	230.687	228.335	230.589

Artikel onderdeel	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2013–2028
15.01 Verkeersmanagement	8.280	8.280	8.280	8.280	8.280	8.280	8.280	8.280	130.368
15.01 Verkeersmanagement Landelijke Taken	4.853	4.853	4.853	4.853	4.853	4.853	4.853	4.853	80.110
15.01 Totaal verkeersmanagement	13.133	13.133	13.133	13.133	13.133	13.133	13.133	13.133	210.478
15.02.01 Beheer en Onderhoud	236.921	241.664	232.347	232.297	232.243	232.245	230.292	227.281	3.523.044
15.02.01 Beheer en Onderhoud Landelijke Taken	5.364	5.359	5.329	5.349	5.345	5.345	5.341	5.346	81.516
15.02.01 Totaal Beheer en Onderhoud	242.285	247.023	237.676	237.646	237.588	237.590	235.633	232.627	3.604.560
15.01 + 15.02.01 Totaal verkeersmanagement en Beheer en Onderhoud	255.418	260.156	250.809	250.779	250.721	250.723	248.766	245.760	3.815.038

Toelichting

Tot en met 2028 is circa € 3,8 mrd beschikbaar voor de externe kosten van beheer, onderhoud en verkeersmanagement inclusief de landelijk georganiseerde taken en de geormerkte gelden ten behoeven van Overdracht Brokx-Nat en de Fries-Groningse kanalen op artikel 15.01 en 15.02.01 van het Infrastructuurfonds. Met de budgetten worden de afgesproken prestaties gerealiseerd.

De budgetten worden over de jaren zo stabiel mogelijk gehouden. De daadwerkelijke programmering van beheer en onderhoudsmaatregelen is ondermeer afhankelijk van gebruik, weer en de toestand van het areaal (bijvoorbeeld geconstateerde schadebeelden bij inspecties), wettelijke verplichtingen en gewenste prestaties. Dit kan leiden tot prioriteringen waarbij ook bepaald wordt welke werkzaamheden worden uitgesteld tot latere jaren.

Artikel 3 Deltafonds

Het Hoofdwatersysteem wordt gevormd door de basiskustlijn, 193 km primaire waterkeringen, 435 niet primaire waterkeringen, 5 stormvloedkeringen en meer dan 90.000 km² water. Voor de periode 2013–2028 is in de begroting 2014 circa € 2,4 mrd beschikbaar voor de externe kosten van watermanagement, beheer en onderhoud inclusief de landelijk georganiseerde taken.

De indicatoren zoals opgenomen in artikelonderdeel 3.01 en 3.02 van het Deltafonds liggen zo dicht mogelijk bij de vigerende beleidsdoelen op het gebied van met name waterveiligheid en zoetwatervoorziening. Het gaat

hier op hoofdlijnen om het handhaven van de basiskustlijn en het kustfundament, de beschikbaarheid van de stormvloedkeringen in het stormseizoen, het handhaven van de streefpeilen in kanalen en meren en de betrouwbaarheid van de informatievoorziening bij calamiteiten.

Tabel 3 budget watermanagement en Beheer en Onderhoud watersystemen

Water-systemen	Artikel onderdeel	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
3.01	Watermanagement	8.324	7.158	7.642	6.881	6.879	6.879	6.879	6.879
3.01	Watermanagement Landelijke Taken	4.160	3.984	3.836	3.832	3.834	3.834	3.834	3.834
3.01	<i>Totaal watermanagement</i>	<i>12.484</i>	<i>11.142</i>	<i>11.478</i>	<i>10.713</i>	<i>10.713</i>	<i>10.713</i>	<i>10.713</i>	<i>10.713</i>
3.02.01	Beheer en Onderhoud Waterveiligheid	141.999	125.581	123.302	114.046	105.604	105.574	105.620	103.533
3.02.01	Beheer en Onderhoud Landelijke Taken Waterveiligheid	6.830	6.714	6.714	6.713	6.713	6.713	6.713	6.713
3.02.02	Beheer en Onderhoud zoetwatervoorziening	21.160	17.171	17.171	17.142	17.141	17.136	17.143	17.136
3.02.02	Beheer en Onderhoud Landelijke Taken zoetwatervoorziening	2.616	1.856	1.943	2.103	2.273	2.273	2.273	2.273
3.02.01 + 3.02.02	<i>Totaal Beheer en Onderhoud</i>	<i>172.605</i>	<i>151.322</i>	<i>149.130</i>	<i>140.004</i>	<i>131.731</i>	<i>131.696</i>	<i>131.749</i>	<i>129.655</i>
3.01 + 3.02.01 + 3.02.02	Totaal watermanagement en Beheer en Onderhoud	185.089	162.464	160.608	150.717	142.444	142.409	142.462	140.368

Water-systemen	Artikel onderdeel	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2013–2028
3.01	Watermanagement	6.879	6.879	6.879	6.903	6.903	6.903	7.016	6.790	112.673
3.01	Watermanagement Landelijke Taken	3.844	3.844	3.844	3.820	3.820	3.820	3.882	3.758	61.780
3.01	<i>Totaal watermanagement</i>	<i>10.723</i>	<i>10.723</i>	<i>10.723</i>	<i>10.723</i>	<i>10.723</i>	<i>10.723</i>	<i>10.898</i>	<i>10.548</i>	<i>174.453</i>
3.02.01	Beheer en Onderhoud Waterveiligheid	94.796	94.331	135.867	102.460	138.548	100.444	102.181	104.719	1.798.605
3.02.01	Beheer en Onderhoud Landelijke Taken Waterveiligheid	6.725	6.725	6.725	6.725	6.725	6.725	6.835	6.615	107.623
3.02.02	Beheer en Onderhoud zoetwatervoorziening	17.136	17.027	17.245	17.136	17.136	17.136	17.416	16.856	278.288
3.02.02	Beheer en Onderhoud Landelijke Taken zoetwatervoorziening	2.280	2.280	2.280	2.280	2.280	2.280	2.318	2.242	35.850
3.02.01 + 3.02.02	<i>Totaal Beheer en Onderhoud</i>	<i>120.937</i>	<i>120.363</i>	<i>162.117</i>	<i>128.601</i>	<i>164.689</i>	<i>126.585</i>	<i>128.750</i>	<i>130.432</i>	<i>2.220.366</i>
3.01 + 3.02.01 + 3.02.02	Totaal watermanagement en Beheer en Onderhoud	131.660	131.086	172.840	139.324	175.412	137.308	139.648	140.980	2.394.819

Toelichting

Tot en met 2028 is circa € 2,4 mrd beschikbaar voor de externe kosten van beheer, onderhoud en watermanagement inclusief de landelijk georganiseerde taken voor het Hoofdwatersysteem op artikel 3.01, artikel 3.02.01 en 3.02.02 van het Deltafonds. Met de budgetten worden de afgesproken prestaties gerealiseerd. De budgetten worden over de jaren zo stabiel mogelijk gehouden. De daadwerkelijke programmering van beheer en onderhoudsmaatregelen is ondermeer afhankelijk van de toestand van het areaal (bijvoorbeeld geconstateerde schadebeelden bij inspecties), wettelijke verplichtingen en gewenste prestaties. Dit kan leiden tot

prioriteringen waarbij ook bepaald wordt welke werkzaamheden worden uitgesteld tot latere jaren.

5. Design, build, finance and maintain contracten (DBFM)

Bij projecten die met een DBFM contract worden aanbesteed betaalt het Rijk gedurende een periode van 20–25 jaar een vergoeding aan een privaat consortium voor de beschikbaarheid van de infrastructuur. Het private consortium is zo verantwoordelijk voor zowel de aanleg als het beheer en onderhoud tijdens de contractduur.

Door het integrale karakter van een DBFM contract is geen exacte uitsplitsing te maken naar welk deel van de beschikbaarheidsvergoeding betrekking heeft op de aanlegkosten en welke voor de kosten voor onderhoud. Uitgangspunt om een DBFM contract aan te gaan is dat het private consortium de beschikbaarheid van het areaal tijdens de 20–25 jarige periode tegen gunstigere voorwaarden kan leveren dan wanneer het Rijk de aanleg en het onderhoud afzonderlijk aanbesteedt.⁵

Voor de dekking van een DBFM contract bij nieuwe projecten geldt de budgettaire raming van een dergelijk project op basis van de levenscyclusbenadering (Life Cycle Costs) op het artikel voor verkenning en planuitwerking (12.03/15.03). Deze budgetten worden via het Ministerie van Financiën omgezet in een langjarige reeks van 20 tot 25 jaar om de vergoedingen aan het consortium uit te betalen. Na deze omzetting wordt dit langjarige budget geplaatst op het artikel voor «geïntegreerde contracten» (12.04/15.04).

Wordt binnen hetzelfde contract ook al bestaand areaal ondergebracht, dan wordt het budget op dit artikel verder aangevuld vanuit de reguliere budgetten voor beheer en onderhoud (12.02/15.02). RWS hoeft het onderhoud van dit areaal, gedurende de looptijd van het DBFM-contract, immers niet langer afzonderlijk aan te besteden.

Bovenstaande betekent dat in de tabellen die in deze bijlage zijn opgenomen de budgetten voor beheer en onderhoud van de DBFM projecten die al zijn gegund, niet zijn opgenomen. Ook leidt gunning van toekomstige DBFM projecten waarbij al bestaand areaal wordt meegenomen, tot een (budgetneutrale) verlaging van de in deze bijlage gepresenteerde budgetten.

6. Areaalgroei, Vervanging en Renovatie, overige ontwikkelingen

lenM hanteert als uitgangspunt een integrale afweging tussen aanleg en beheer en onderhoud en zorgt daarom voor een doorvertaling van aanlegbesluitvorming naar de budgetten voor onderhouds- en vervangingskosten. Het investeringsprogramma tot en met 2028 leidt stapsgewijs tot uitbreiding van het areaal, dat door RWS in beheer moet worden genomen. In het verleden werd tot realisatie van projecten besloten zonder voldoende oog te hebben voor de (financiële) gevolgen voor Beheer en Onderhoud.

Nieuwe investeringsbesluiten worden daarom genomen op basis van de kostenramingen over de hele levenscyclus («Life Cycle Costs» of «LCC»). Bij het nemen van een voorkeursbeslissing is er zo goede informatie beschikbaar over de beheer- en onderhoudskosten van het voorkeursalternatief. Bij de voorkeursbeslissing wordt op basis van deze raming tevens

⁵ Deze afweging wordt bij projecten met een volume van boven de € 60 mln gemaakt op basis van de door het Ministerie van Financiën voorgeschreven PPC en PSC modellen.

een taakstellend budget vastgesteld voor zowel de aanleg als het beheer en onderhoud van het project. In het MIRT-spelregelkader is deze werkwijze al vastgelegd.

Voor de onderhoudskosten van voorgenomen areaaluitbreidingen -al dan niet middels DBFM- waarbij deze ramingsmethodiek nog niet werd toegepast, is eerder een reservering getroffen zonder deze toe te wijzen aan de netwerken (zie Infrastructuurfonds 2013, artikelonderdeel 18.12 «Nader toe te wijzen BenO en vervanging»). Op basis van LCC wordt binnen lenM continu bezien of en in hoeverre de onderhoudskosten van deze uitbreidingen passen binnen de bestaande kaders en afspraken. Voor het Hoofdwegennet heeft inmiddels een nadere analyse plaatsgevonden om de onderhoudskosten die voortvloeien uit deze aanlegbesluiten in kaart te brengen. Daarbij is duidelijk geworden dat recent gerealiseerde en toekomstige projecten gemiddeld meer onderhoudskosten met zich meebrengen dan het al bestaande areaal bijvoorbeeld door de toepassing van tunnels. Om deze onderhoudsuitgaven in de toekomst te kunnen bekostigen wordt in deze begroting een reservering getroffen van in totaal circa € 800 mln tot en met 2028. Deze reservering is opgenomen op artikelonderdeel 12.03 Verkenningen en Planuitwerking Hoofdwegennet (zie pagina 20, post «Reservering consequenties areaaluitbreiding op beheer en onderhoud»), Deze post is voor een deel afkomstig uit de al bestaande reservering op artikelonderdeel 18.12 en deels vanuit de Investeringsruimte Wegen, artikelonderdeel 12.07. Op een later moment kan een dergelijke reservering aan de orde zijn voor de hoofdvaarwegen en/of -watersysteem. Via de volgende begrotingen wordt de Kamer nader geïnformeerd hoe deze reserveringen verder worden ingezet voor het daadwerkelijke beheer en onderhoud van het betreffende areaal.

Ook voor Vervangingen en Renovaties (VenR) is een reservering getroffen (zie artikel 18.12). Vervangingen en renovaties betreffen de investeringen die bij het einde van de levensduur worden gedaan om de infrastructuur ook in de toekomst blijvend te laten voldoen aan de actuele gebruiksintensiteiten, actuele wet- en regelgeving en/of in het algemeen op dat moment geldende maatschappelijke behoeften. De levensduur van een kunstwerk dat het einde van zijn levensduur nadert, kan worden verlengd met renovatie.

Het einde van de levensduur wordt bereikt wanneer:

- de constructie niet meer veilig is;
- de gewenste mate van functionaliteit niet meer geleverd wordt;
- het regulier onderhoud te frequent of te duur wordt.

De inzet op VenR is relevant, omdat het grootste deel van de infrastructurele kunstwerken in Nederland is gerealiseerd vlak na het midden van de vorige eeuw. Behalve dat ze relatief oud zijn, zijn ze ook in een tijd ontworpen waarin het niet voorstelbaar was dat de infrastructuur zo intensief gebruikt zou worden als nu het geval is, waarbij het vrachtverkeer zwaarder is en schepen groter zijn dan toentertijd verondersteld. Ook veranderingen in de kosten voor olie, staal en arbeid, als ook kostenstijgingen vanwege de monumentstatus van gebouwen of kunstwerken zijn van invloed op de kosten voor Beheer en Onderhoud. Het ministerie monitort deze ontwikkelingen en het uitgesteld onderhoud en vormt zich een oordeel van de effecten op de kwaliteit van de infrastructuur. Als nieuwe maatregelen vanwege bijvoorbeeld prijsontwikkelingen nodig zijn, dan wordt dit in besluitvorming gebracht.

F. Lijst met afkortingen

BenO	Beheer en Onderhoud
BKL	Basiskustlijn
DBFM	Design-Build-Finance Maintance
ESA	Extra spuicapaciteit Afsluitdijk
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma
IBO	Interdepartementaal Beleidsonderzoek
IBOI	Prijs Bruto OverheidsInvesterings
IenM	Infrastructuur en Milieu
IIVR	Integraal Inrichtingsplan Veluwerandmeren
IF	Infrastructuurfonds
KRW	Kader Richtlijn Water
LCC	Life Cycle Costs
MHW	Maatgevend Hoog Water
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport
NURG	Nadere Uitwerking Rivieren Gebied
NWP	Nationaal Waterplan
PB	Projectbesluit
PKB	Planologische Kernbeslissing
PPC	Public Private Comparator
PPS	Publiek Private Samenwerking
RRAAM	Rijk- en regioprogramma Amsterdam Almere Markermeer
RINK	Risico Inventarisatie Natte Kunstwerken
RWS	Rijkswaterstaat
SBW	Sterkte, Belastingen Waterkeringen
SLA	Service Level Agreement
TBES	Toekomstbestendig Ecologisch Systeem
UO	Uitvoeringsopdracht (beschikking)
VenR	Vervanging en Renovatie
VGR	Voortgangsrapportage
VNK	Veiligheid Nederland in Kaart
WB21	Waterbeheer 21e eeuw
Wtw	Waterwet
WTI	Wettelijk toetsinstrumentarium